

บ้านแปลงแต่งชีวิต
สานศิษย์ด้วยปัญญา

กรมสุขภาพจิต

ที่ปรึกษา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
นพ.อุกฤษฏ์ มีสินทางกูร

อำนวยการประสานงาน

นันทิชา อัครวิฑูรกุล
ณนุต มธุรพจน์
จรินทร์ คงศรีจันทร์
นวันดา จัดหงษา

บรรณาธิการ

ยุทธนา วรณเป็ดกุล

ผู้เขียน

บุญยงค์ เกศเทศ

ศิลปกรรม และรูปเล่ม

สำนักพิมพ์ Organic Books

พิสูจน์อักษร

สมประสงค์ บุญผ่อง
ชนิษฐรัตน์ มีสพันธ์

ภาพปก

iced_T

จัดพิมพ์ และเผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
ชั้น 2 อาคาร 88/37 ทิวาเนทท์ 14 ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2590-2304 โทรสาร 0-2590-2311
เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th

คำนิยม

ถ้าถามว่าหากจะเปลี่ยนแปลงโลกไปสู่โลกแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแล้ว อะไรสำคัญที่สุด คำตอบอาจจะมีหลากหลาย แต่คงจะไม่ลงตัวถ้าไม่ใช่การมี “หัวใจของความเป็นมนุษย์”

ไม่มีสัตว์ชนิดใดที่สามารถทำลายโลกได้ เพราะสัตว์อยู่ตามธรรมชาติ ธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติ แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ผิดธรรมชาติได้ จึงทำลายโลกได้ มนุษย์มีความโลภมากผิดธรรมชาติ และสามารถคิดเทคโนโลยีที่ขยายความโลภให้มากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีที่นั่นคือเงิน ในขณะที่อาหารเป็นของจริง แต่เงินไม่ใช่ของจริง ลองนึกภาพดูว่าจำนวนเงินนั้นเราสามารถเติมตัวเลขเพิ่มเข้าไปเท่าไรก็ได้ เช่น ๑๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐... เติมนับจนสุดขอบฟ้าเลยก็ได้ แสดงว่ามันไม่ใช่ของจริง แต่เป็นมายาคติที่มาขยายความโลภออกไปอย่างไม่สิ้นสุด

เมื่อมนุษย์มาถือการพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ก็เท่ากับเอาความโลภอันไม่มีที่สิ้นสุดเป็นตัวตั้ง การพัฒนาแบบนี้จึงไปทำลายทรัพยากร นานาชนิดเพื่อเปลี่ยนให้เป็นตัวเลขให้มากขึ้นๆ โลกจึงถูกทำลายมากขึ้น รบกวนธรรมชาติและรบกวนการอยู่ร่วมกันจนวิกฤติและเครียดไปหมด จนไม่มีทางออกด้วยการ “พัฒนา”

แต่มนุษย์ก็มีธรรมชาติที่พิเศษสุดอยู่อย่างหนึ่ง ตามคำว่า “มนุษย์” นั้นเอง มนุษย์แปลว่าจิตใจสูง มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีจิตใจสูง

จิตใจสูง หมายถึง จิตใจที่เห็นแก่คนอื่นและสิ่งอื่นอย่างไม่นำเชื่อ เพราะ
อย่างนี้ มนุษย์จึงมีความดีที่สามารถทำเรื่องดีได้อย่างสูงสุด เนื่องจาก
ความดีสุดๆ นี้เป็นศักยภาพในความเป็นมนุษย์เท่านั้น เราจึงเรียกกันว่า
“หัวใจของความเป็นมนุษย์” ทุกคนเคยสัมผัสหัวใจของความเป็นมนุษย์
มาด้วยกันทุกคนและรู้ว่ามีให้ความรู้สึกที่อบอุ่นและเป็นสุขอย่างล้ำลึก
เพียงใด

ในกระแสรายของอารยธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม เงินนิยม ก็ยังมีเรื่องดีดี หรือเรื่องที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์อยู่ในทุกพื้นที่ เพราะมันเป็นธรรมชาติอีกด้านหนึ่งของมนุษย์ ถ้าเราบันทึกเรื่องราวดีดีมาเผยแพร่กัน มนุษย์ก็จะมีความสุขและมีกำลังใจมากขึ้น ความสุขและความดีเป็นเรื่องที่
ระบาคได้ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) พยายามเคลื่อนไหว
“สังคมไทยหัวใจมนุษย์” และพยายามส่งเสริมให้มี “ธนาคารของเรื่องราวดีดี”
หวังว่าเรื่องราวดีดีเล่มนี้ จะเข้าไปสัมผัสส่วนลึกในจิตใจของผู้คนอย่าง
กว้างขวาง ด้วยเพราะสัมผัสส่วนลึกในจิตใจเท่านั้น ที่จะช่วยให้โลกงดงาม
 наяอยู่

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

คำนิยม

แม้เราจะเพียรพยายามสร้างและรณรงค์ ส่งเสริม “สังคมแห่ง
สุขภาวะ” ในรูปแบบต่างๆ มากมายเพียงใด แต่สังคมแห่งสุขภาวะที่แท้จริง
ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนสังคมปราศจากเสียซึ่ง
“หัวใจของความเป็นมนุษย์” หรืออาจสรุปคร่าวๆ ได้ว่า “คนที่มีคุณภาพ
ความดีอยู่ในหัวใจ” ย่อมมีจิตสำนึกห่วงใยทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สรรพชีวิตทั้ง
มวล และสิ่งแวดล้อม และเมื่อบุคคลผู้นั้นลงมือกระทำการใดๆ เขาก็จะ
กระทำอยู่บนพื้นฐานของการไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ทุกคนและทุกสิ่ง
เหล่านั้น

เมื่อราวต้นปีที่ผ่านมา คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด
และมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่ผลการวิจัยใน
วารสารการแพทย์บริติช เมดิคัล มีเนื้อหาสำคัญสรุปได้ว่า จากการศึกษา
พฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างกว่า 4,700 คน เป็นเวลา 20 ปี พบว่า “ความสุข”
สามารถติดต่อแพร่จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ ด้วยการได้รับทราบ
เรื่องราวและพบเห็นบุคคลที่มีความสุข และเมื่อบุคคลหนึ่งได้เข้าไปอยู่ใน
เครือข่ายแห่งความสุขแล้ว เขาก็จะทำให้เพื่อนฝูงญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิด
มีโอกาสที่จะมีความสุขเพิ่มขึ้นไปด้วย เพราะภาวะทางอารมณ์ของคนเรา
ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเราเพียงคนเดียว แต่ยังเกี่ยวพันกับการกระทำและ
ประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เราเกี่ยวข้องกับโดยตรง
หรือไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัวก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสุขเป็น
โรคติดต่ออย่างหนึ่ง

ด้วยนัยเดียวกันนี้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ก็น่าจะเป็นโรคติดต่อได้เช่นกัน และเรื่องราวดีดีที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้รวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ รวมถึงอีกหลายเรื่องราวที่รวบรวมไว้ในธนาคารเรื่องราวดีดีแห่งชาติ ก็น่าจะช่วยทำให้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ติดต่อแพร่ขยายไปยังคนไทยทุกคนได้อย่างกว้างขวาง และเมื่อนั้น ก็คงจะกล่าวได้เต็มปากเต็มคำว่า “สังคมไทยคือสังคมแห่งสุขภาวะ”

นพ.มงคล ณ สงขลา

ประธานคณะกรรมการบริหารยุทธศาสตร์
การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

คำนำ

การเปลี่ยนแปลง - วลียอดฮิตแห่งปี 2551
แท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงคือสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาแห่งการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ภายใต้นามที่อาจเรียกได้ว่า “*การพัฒนา*”
นับแต่ที่มีการพัฒนาเกิดขึ้น วิถีชีวิตของมนุษย์ยิ่งออกห่างจาก “*ธรรมชาติ*” อันเป็นต้นกำเนิดของชีวิตและวัฒนธรรมมากขึ้นทุกที จนทำให้ “*ธรรมชาติแห่งหัวใจของความเป็นมนุษย์*” เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

.....
ธรรมชาติแห่งความเคารพและเกรงกลัวในปรากฏการณ์ธรรมชาติ
เปลี่ยนไปเป็นความมั่นใจและความหวังการที่จะเข้าควบคุมธรรมชาติ
ธรรมชาติแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างเพื่อนมนุษย์ เปลี่ยนไปเป็นการค้ากำไรและเอาตัวเอาเปรียบ
ธรรมชาติแห่งการดำรงอยู่ด้วยความเรียบง่าย เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์
พึ่งพิงและต่างตอบแทนกับธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นการผลิตด้วยเทคโนโลยี
ทันสมัยที่คำนึงถึงปริมาณมากกว่าคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและสรรพชีวิต
ธรรมชาติแห่งการมองเห็นความงามของภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ท้องฟ้า
ขลุ่ย ในฐานะของทรัพยากรเพื่อส่วนรวม เปลี่ยนไปเป็นการครอบครองและ
ตีมูลค่าในรูปของตัวเงิน

.....
ท้ายที่สุดแล้ว ความเปลี่ยนแปลงที่มีเศรษฐกิจและเงินเป็นตัวตั้ง
กลับนำสังคมมนุษย์ไปสู่ผลกระทบมากมาย

ป่าไม้ที่ลดลง มลพิษที่เพิ่มขึ้น ภัยธรรมชาติที่รุนแรง การขาดแคลนอาหารและแหล่งน้ำ

ความล้มเหลวของชุมชน ความเจ็บป่วย ความเหลื่อมล้ำทางสังคม หนี้สินท่วมหัว ฯลฯ

มนุษย์ทุกคนล้วนได้รับผลกระทบนี้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพราะตระหนักถึงผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ทั้งปวง จึงมีผู้คนกลุ่มเล็กๆ หลากหลายกลุ่ม ได้เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง บนแนวทางของการกลับคืนสู่ธรรมชาติให้มากที่สุด

เช่นเดียวกับผู้คนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทยที่มีส่วนร่วมในการร่าง “พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550” เพื่อมุ่งหวังให้เป็นกฎหมายที่เป็นเครื่องมือ กลไกในการเชื่อมประสานและขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ “สังคมสุขภาวะ”

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้ดำเนิน “โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์” ขึ้น โดยเล็งเห็นว่า สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์นั้น ต้องอาศัยการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ภายใต้บริบทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมจากกัลยาณมิตรทุกภาคส่วนในสังคม เข้ามาร่วมขับเคลื่อนด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์เป็นพื้นฐาน

ด้วยยุทธศาสตร์ของโครงการ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาระบบการสร้างและจัดการความรู้ที่เน้นในทางสร้างสรรค์ สิ่งดีงามให้เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการสื่อสารทางสังคมและนำไปสู่ค่านิยมใหม่ ของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

.....

จากผู้พยายามควบคุมธรรมชาติ จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้เรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ

จากผู้ขาย จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้ให้
จากมุ่งค้ากำไรสูงสุด จึงเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพาบรรณารักษ์ของ
ความหวังใยต่อชีวิตและสังคม

จากที่เคยทำงานเพื่อเงินและการเติบโตไปสู่สถานภาพที่ (คิดว่า) สูงขึ้น
จึงเปลี่ยนมาเป็นความใส่ใจต่อเพื่อนมนุษย์และผู้ด้อยโอกาสในสังคม เคารพกัน
ในฐานะเพื่อนมนุษย์

.....

เมื่อการเปลี่ยนแปลงนำพาผู้คนให้คืนกลับมาสู่การเป็น “มนุษย์ที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์” อีกครั้ง “เรื่องราวที่ดี” มากมายที่กระจายตัวเกิดขึ้น ณ มุมเล็กมุมน้อย ทั่วโลก จึงเริ่มปรากฏขึ้น

เรื่องราวที่ดีส่วนหนึ่งจะนำมาเก็บไว้ใน “ธนาคารข้อมูลเรื่องราวดีดีแห่งชาติ” ซึ่งเป็นฐานข้อมูลเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในวงกว้าง เป็นการสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้คนที่มุ่งมั่นในการสร้าง “สังคมที่ต้องการ” และที่สำคัญ เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนอีกกลุ่มหนึ่งที่กำลังมุ่งมั่นในสิ่งเดียวกัน

เมื่ออ่าน “เรื่องราวดีดี” ในหนังสือเล่มนี้จบลง คุณอาจค้นพบว่า...

ท้ายที่สุดแล้ว สุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง จะนำพาผู้คนกลับคืนสู่
ธรรมชาติ

สู่การมองเห็นคุณค่าของทุกสรรพสิ่งด้วยหัวใจ

อันเป็นหัวใจที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์

และเป็นความหมายที่แท้จริงของการพัฒนา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สารบัญ

บทที่ 1	19
บทที่ 2	22
บทที่ 3	25
บทที่ 4	28
บทที่ 5	32
บทที่ 6	35
บทที่ 7	38
บทที่ 8	40
บทที่ 9	44
บทที่ 10	47
บทที่ 11	50

บทที่ 12	54
บทที่ 13	58
บทที่ 14	61
บทที่ 15	64
บทที่ 16	66
บทที่ 17	69
บทที่ 18	73
บทที่ 19	77
บทที่ 20	80
บทที่ 21	84

ท่ามกลางแรงปะทะทางเศรษฐกิจ
ในปัจจุบัน ได้บังเกิดความเปลี่ยนแปลงอัน
ซับซ้อนขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งค่านิยม

ความรู้สึกนึกคิด และพัฒนาการของสังคม ส่งผลกระทบต่อผู้คน
ทุกสาขาอาชีพ กระเทือนไปถึงโครงสร้างสถาบันทางสังคม และวัฒนธรรม
ครอบครัวเดี่ยว เข้ามาแทนที่ครอบครัวขยาย ที่เคยสืบตอกทอดเป็นมรดก
มาอย่างยาวนาน

ปู่ย่าตายายไม่ค่อยมีโอกาสได้เลี้ยงดูหรืออบรมสั่งสอนลูกหลาน
เท่าที่ควร ครอบครัวล่มสลายไปตามแรงสะท้อนของระบบสังคมใหม่ที่
ที่ลอกเลียนแบบมาจากตะวันตกมากขึ้นตามลำดับ

พ่อแม่ไม่สามารถ ‘ทำหน้าที่’ ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะกระแส
สภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับตัว ให้หันทอดหุ่ ต้องปากกัดตีนถีบ เพื่อ
เอาตัวรอดในสังคมที่มีการแข่งขันและเอาัดเอาเปรียบสูง ผู้คนขาด
คารวะธรรม น้อฉล หลอกหลวง ไว้เนื้อเชื่อใจกันไม่ได้ รุนแรงถึงขั้นขัดแย้ง
ลูกหลานจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท ที่เคยสุขสงบมาชั่ววนาตาปี

นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้บ่งชี้ให้เห็นสถานการณ์รอบด้าน
ที่เป็นตัวการสำคัญ เข้ามาทำลายสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลกระทบถึง
วิถีการดำรงชีวิตดั้งเดิมของคนไทย ให้แปรเปลี่ยนไป เป็นเสมือนแรง

กระแทกกระทั้น ให้วัตถุที่เปราะบางแตกหักเสียหาย ทำลายความยั่งยืน
ของฐานชีวิตผู้คนในชนบท ทำลายทั้งวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อม ทำลายความรักระหว่างเพื่อนมนุษย์ ทำลายความยั่งยืนของ
ระบบเศรษฐกิจและสังคมให้ย่อยยับล่มสลาย

หากผู้คนไม่รับรู้ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือไม่สร้างภูมิคุ้มกันไว้ให้
แข็งแกร่งพอ ก็ย่อมถูกทำลายได้รวดเร็ว ด้วยพลังแฝงที่ซับซ้อน ซ่อนเร้น
ปิดบัง ฉาบไล่ไว้ด้วยสีสันและความงดงาม ที่กำบังพรางตาเงื่อนไขแท้จริง
เอาไว้

ประกอบกับสภาพแวดล้อม ต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า
ถูกทำลายลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความเสื่อมถอยทางจิตความเชื่อ
ประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ภาษา ถูกครอบงำด้วยระบบทุนนิยม
ที่เข้ามามีอิทธิพล และสามารถกำหนดบทบาทได้ในเกือบทุกรูปแบบ

ในความเป็นจริงแล้ว ธรรมชาติแห่งวัย เป็นเสมือนผ้าขาวบาง
บริสุทธิ์ สะอาด ย่อมเก็บรับซับซึมสิ่งต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย หากระบบ
การศึกษาและแม่พิมพ์ของชาติมิช่วยสร้างเกราะป้องกันให้แต่ยังเยาว์วัย

แต่เหตุการณ์ที่บังเกิดขึ้น ในสภาวะของสังคมปัจจุบัน หาได้เป็นไป
เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแต่อย่างใดไม่ เด็กๆ เยาวชนยังขาดที่พึ่งพิง ขาด
ความอบอุ่น พ่อแม่คิดชั่ว ครูใจคด เพื่อนคิดร้าย ผู้คนหน้าไหว้หลังหลอก
แล้วยังจะหวังสิ่งใดได้อีกหรือ

ดราบไตที่ยังพบเห็นเด็กซึ่งพ่อแม่ใจทอด้ทิ้งไว้ตามที่สาธารณะ หรือบางทีก็พามาให้สถานสงเคราะห์เลี้ยงดู อาจเพราะยากจนเกินไป มีลูกมาก ครอบครัววิกฤติ มีการหย่าร้าง หรืออีกฝ่ายหนึ่งตายจาก กรณีพ่อแม่เป็นผู้ต้องขัง เป็นโรคจิต ไม่อยู่ในฐานะจะรับผิดชอบดูแลเลี้ยงดูลูกได้ ตามวิถีปกติวิสัย

เห็นได้ว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดเด็กกำพร้าหลากหลายรูปแบบ มีกระบวนการพัฒนาปัญหาไปตามความซับซ้อนของสังคม เคยได้ยินแต่เพียงว่า เด็กกำพร้ามักเกิดจากกรณีพ่อแม่หย่าร้าง หรือล้มหายตายจากเท่านั้น

ภาพเด็กเล็กๆ ที่เปิดยิ้ม หัวร้อต่อกระซิกไปตามประสาของวัย กำลังเลือนหายไปจากความทรงจำครั้งก่อนเก่า กลืนอายุจากอ้อมอกของพ่อแม่ ที่เป็นเสมือนวงปีกของนกยักษ์อันแกร่งกล้า ที่คอยโอบอุ้มคุ้มครอบ ปกป้องภัยอันตรายทั้งปวง พร้อมๆ ไปกับแม่ไอรุ่นให้เกิดความมั่นใจนั้น หายไปไหนหมด ยังสายสัมพันธ์อันลึกซึ้งอีกละ ไม่หลงเหลือร่องรอยอีกเลยหรือ

คงไม่มีอ้อมแขนใดที่จะเข้ามาทางวงไอรัดให้เป็นที่หลบภัย คลายวิตกกังวล จากความหวาดกลัวทั้งปวงอีก

ก็ครั้งก็คราวมาแล้วที่ห้องร้องไห้หิว มีเพียงน้ำตาเท่านั้น ที่ต้องกินดื่มต่างข้าวต่างน้ำ แทนที่จะได้ดูดดื่มน้ำนมจากสายเลือดในอกของผู้เป็นแม่ แต่กลับต้องผิดหวัง วันแล้ววันเล่า...

ทำให้เกิดบรรยากาศที่ชวนหวั่นไหว เกิดการมีว่สมปัญหาอื่นๆ ทอยตามมาอีกอีกป่าละ วัตถุประสงค์ โรงเรียน สถาบันการศึกษาได้ละ ครูบาอาจารย์ คนไหนบ้างที่จะหยิบยื่นมือ เอียงอกออกมาให้ไอรุ่น เป็นที่พึ่งพิงทางกาย ใจ ทางสติปัญญาได้อย่างที่ควรจะเป็น

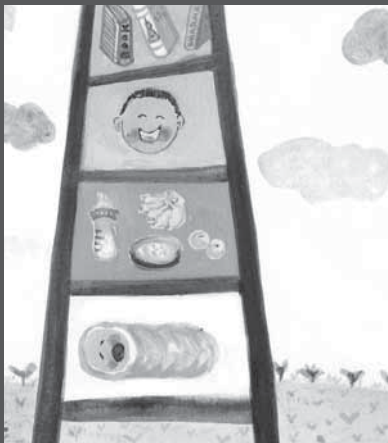
หากทบทวนดูจะพบว่า การศึกษาตามแนวอารยธรรมตะวันตก อันเป็นแนวทางแห่งการแสวงหาความรู้ - อำนาจ - เงิน มีความรู้เพื่อนำไปสู่อำนาจ จากนั้นก็ใช้ความรู้และอำนาจเพื่อนำไปสู่เงิน หรือใช้อำนาจ และเงินนำไปสู่การแสวงหาความรู้ เพื่อกลับมาครอบงำทั้งเงินและอำนาจ ให้พอกพูนขึ้นอีก เท่าที่เห็นและเป็นอยู่นั้น ก่อให้เกิดวงจรอุบาทว์ ที่นำมาซึ่งความเห็นแก่ตัว การแย่งชิง เอาวัดเอาเปรียบ และความโหดร้าย ซึ่งซึ่งรูปแบบต่างๆ อีกนานัปการ

เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนที่ถ่างกว้างขึ้น การทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาล เกิดวิกฤติทางสังคมอย่างเรื้อรังและรุนแรงขึ้น ทุกขณะ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน แม้ขยายไปทั่วประเทศ ไปจนถึงระดับโลก

จะหวังพึ่งโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาวิถึพุทธ ก็ดูว่าจะยังห่างเหินจากสภาพความเป็นจริง กิจกรรมและหลักสูตรก็ไม่สอดคล้องอีก ทั้งครูอาจารย์ส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีการศึกษาขั้นสูง และจิตวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริง

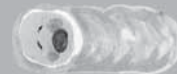

1

“

■■■■ ลูกต้องแต่งกับผู้ชายที่พ่อเลือกให้เท่านั้น
เพราะเขาเป็นคนดี ชยันท์ทำมาหากิน
ถ้าไปแต่งกับคนอื่น เกิดตกทุกข์ได้ยากขึ้นมาใครจะดูแล...”

เสียง **พ่อน้อย** ยังก้องอยู่ในหูของเด็กสาว **นวลจันทร์**
เธอรูสึกว่าวุ่นและน้อยใจ พลันน้ำใสๆ เอ๋อตลอดบาดา
“นี่มันอยู่ในยุคคลุมถุงชนอีกหรือ” เด็กสาวครุ่นคิดอยู่ในใจ
ด้วยวัยเพียงสิบเจ็ดปี แดกเนื้อสาวมาเพียงไม่กี่วัน
“เหมือนพ่อจะขับไล่ไล่ส่ง บังคับขู่เชิญให้เอาผ้าแดงน้อย”
เด็กสาวได้แต่สะอื้น ซบหน้ากับตัก **แม่จ้อย** ซึ่งนั่งสงบนิ่งอยู่
ไม่อาจออกความคิดเห็นใดๆ ได้แย้งพ่อน้อยได้
นวลจันทร์นึกคิดถึงน้องๆ ทั้งห้าคนของเธอ ว่าจะดำเนินชีวิต
อย่างไร หากเธอได้ออกเรือนไปแล้ว

ความรักเป็นอย่างไร ก็ยังไม่เคยรับรู้ ไม่เคยได้สัมผัส หลังจากเรียนจบชั้นประถมหกมาได้เพียงสองปี ก็ช่วยแม่ขายของที่ร้านชำเล็กๆ ประจำหมู่บ้าน หน้าหลักก็นั่งชิวๆตามแม่ช่วยแม่หยิบโน่นจับนี่ ซักเสื้อผ้าให้หน่อยๆ บัดกวาดบ้าน วางตอนไหนก็หยิบซักถูรอยตามที่ทำได้ เสื้อผ้ากางเกงน้องฝึกขาดก็ปะเย็บซุน ไหนจะหมอน มุ้ง จีปาละ ก็เป็นหน้าที่ของเธอทั้งสิ้น ออกเรือนไปแล้วใครจะดูแล

“นวล...นวล...” เสียงเรียกมาจากหน้าร้าน ขณะที่เธอกำลังล้างจานอยู่หลังบ้าน

“จ้า แม่” ขานรับแล้วรีบออกไป

“ช่วยแม่หยิบของให้ป้าซิ ทอนเงินด้วยนะ...”

นวลจันทร์กระวีระวาดช่วยแม่อย่างคล่องแคล่ว เพราะเคยชินต่องานขายเช่นนี้มาตั้งแต่จำความได้

ว่างจากงานจุกจิก นวลจันทร์เริ่มมานั่งคิดถึงเรื่องแต่งงานกับหนุ่มพเนจร “หนูจิ้น” ที่เดินทางมาอยู่กับญาติ ทำงานรับจ้างจีปาละ ช่วยญาติที่น้องทำมาหากินเพียงไม่กี่ปี

หนูจิ้น อายุแก่กว่าเธอห้าปี พี่หนูจิ้นเป็นคนดีและขยันขันแข็ง ไม่ผิดเพี้ยนไปจากที่พ่อพูด เธอเองก็เห็นจริงและรับรู้

“ไม่รังเกียจที่เขาทรอก แต่นวลยังเด็กอยู่...” เธอแย้งพื่อในวันนั้น คิดนึกไปถึงวันข้างหน้า แก้มสีชมพูเริ่มเปล่งปลั่งขึ้นตามวัย นวลจันทร์พยายามปลิดความคิดว่าวันถึงเรื่องต่างๆ ออกจากสมอง เธอได้พบเห็นพี่หนูจิ้นพูดคุยกับพ่อน้อยและแม่จ้อยที่บ้านของเธอตอนใกล้ค่ำวันหนึ่ง และแฉะเวียนมาคุยกับพ่ออีกสองสามครั้ง เธอทราบจากคำบอกเล่าว่า

พี่หนูจิ้นเป็นคนจังหวัดมหาสารคาม เกิดที่บ้านนาเกษียน ตำบลโคกก่อ อำเภอเมือง ครอบครัวยากจนมาก มีน้องถึง 10 คน พี่หนูจิ้นเป็นลูกชายคนเดียว แต่เป็นลูกคนที่สองของ พ่อแพง-แม่น้อย ชูคันหอม

เมื่ออายุได้เพียง 8 ปี ก็สามารถเรียนจบชั้น ป. 4 จากโรงเรียนบ้านหัวช้างพิมพางตุคามผดุง ตำบลโคกก่อ จังหวัดมหาสารคาม พ่อเอามาฝากเข้าเรียนตั้งแต่อายุ 5 ปี

ท่านศึกษา ประนจ พรชัย ออกไปเยี่ยมเยียนโรงเรียน เห็นพี่หนูจิ้นอ่านหนังสือได้ดี จึงให้เลื่อนชั้นชั้น ป. 2 เลย

จบชั้นประถมสี่ก็ไปเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมหนองโก อำเภอบรบือ เมื่อปี พ.ศ. 2499 ขณะอายุได้ 9 ปี และจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2505

เรียนจบชั้นมัธยมแล้วก็ไปบวชเป็นสามเณรเรียนทางธรรม ที่วัดนาเกษียน บวชเรียนอยู่ได้ 14 ปี พ่อล้มป่วยหนัก ต้องลาสิกขาออกมาดูแล

ครั้นพ่อหายป่วยแล้ว ได้ออกจากบ้านมาอยู่กับ ลุงทองใส เสนาราช ที่บ้านทองอินทร์ ตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ทำงานรับจ้างทั่วไป เย็บเสื้อผ้า ทำนา ทำสวน ทำไร่ หนักเอาเบาสู้ทุกงาน

หลังจากนั้นก็มีเพื่อนบ้านจากบ้านนาเกษียนย้ายตามมาอีกราว 40 ครอบครัว

เธอเองก็รู้จักพี่หนูจิ้นเพียงเท่านั้น

2

หลังพิธีแต่งงานตามประเพณีในปลายปี พ.ศ. 2513 แล้ว นวลจันทร์ก็อยู่กับฉันสามปีกรยากับหนูจิ้น ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็น สุทธิพันธ์ในเวลาต่อมา

แม้จะแต่งงานแล้วก็ตาม ก็ยังคงอยู่ร่วมชายคากับพ่อน้อย แม่จ้อย โหมदनอก ช่วยทำงานในไร่นาและขายของที่ร้านชำเหมือนเช่นเคย

สามปีถัดมาพ่อน้อยจึงให้แยกครอบครัวเป็นของตัวเอง ตอนนั้น นวลจันทร์มีลูกแล้วสองคน คนโตเป็นผู้ชาย คนที่สองเป็นผู้หญิง ย้ายออกมาอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว บนพื้นที่ราวสองไร่ที่พ่อแบ่งให้ปลูกบ้านและปลูกร้านชำชั้นเดียว เพื่อขายของเหมือนแม่จ้อย และยังให้ทำกินอีก 20 ไร่

ช่วงนั้นพ่อหนูจิ้นได้แบ่งพื้นที่มุมหนึ่งจำหน่ายหนังสือแบบเรียนไปพร้อมๆ กับของชำ มีครูจากโรงเรียนทองอินทร์เอาหนังสือไปจำหน่ายให้นักเรียน เมื่อต้นเดือนพฤษภาคม พอถึงเดือนสิงหาคม ครูคนนั้นย้ายเงินก็พลอยสูญไปด้วย

ในปีเดียวกันนั้นเอง นวลจันทร์จำได้ว่าเป็นวันที่ 13 พฤศจิกายน 2516 ครูใหญ่เคลื่อง ไชยหาญ ได้มาชักชวนให้พ่อหนูจิ้นไปเป็นครูช่วยสอนที่ โรงเรียนบ้านเหล่ากล้วย ขณะมีอายุ 27 ปี แม้จะสอนให้ฟรี แต่ก็มีสิทธิ์สมัครสอบวิชาชุดครูได้

ด้วยความที่เป็นคนขยันและสมองดี จึงสามารถสอบคราวเดียวได้ถึง 6 ชุดวิชา ได้วุฒิ ป.กศ. ในปี 2518

จากนั้นไปสอบบรรจุเป็นข้าราชการครูได้ที่ โรงเรียนบ้านถิ่น ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอกุฉินชัย มีครูบัวไล ณ ทองคาย เป็นครูใหญ่ สอนอยู่ 2 ปี 7 เดือน สอบวิชาชุดครูพิเศษมัธยม พ.ม.ได้

ขณะอยู่ที่นั่น ได้ช่วยส่งเสริมชาวบ้านและผู้ปกครองนักเรียน ให้ปลูกพืชผักฤดูแล้ง จนกลายเป็น “ครูเกษตร” ไปโดยปริยาย

วันที่ 1 กรกฎาคม 2521 สามีเธอได้ย้ายมาประจำที่โรงเรียนบ้านทองอินทร์

ตอนสายวันหนึ่งหลังอาหารเช้า พ่อครูเฮียปากกับนวลจันทร์ว่า

“พี่จะรับเด็กกำพร้า มาอยู่ด้วยสักสองสามคน ส่งเสียให้ได้เรียนหนังสือ สงสารเด็กนะ...”

“นวลว่า เงินเดือนพ่อครูยังชักหน้าไม่ถึงหลัง ลูกเต้าเราก็มักจะไปไหวรี”

“พี่จะให้เด็กๆ ช่วยงาน ตอนต้นไม้ เพราะช่างไม้ ปลูกผัก ให้เขา

เรียนรู้การเกษตรไปพร้อมๆ กับการศึกษาเขา โตขึ้นเขาจะได้มีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้"

แม้รางวัลจันทร์ออกจะไม่เห็นด้วยกับวิธีคิดของสามี แต่เธอก็มีได้ปฏิเสธแข็งขัน

เงินเดือนเพียง 1,050 บาท เลี้ยงลูกอยู่สามคน กับเด็กอีกสามคน พ่อครูได้ขออนุญาตทางอาจารย์ใหญ่ ทำโครงการศึกษาต่อมัธยมสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยจะใช้บ้านดูแลเลี้ยงดูเด็กเอง

นวลจันทร์เปิดสมุดที่พ่อครูเขียนบันทึกไว้ตอนหนึ่งเป็นคำกลอน ว่า

ไม่มีใครฝ่าฝืนพรหมลิขิต   จะได้บิดเบือนไปตั้งใจฝัน
ไม่มีใครสมหวังทุกคืนวัน   พระพรหมนั้นขีดไว้ตามบุญกรรม

3

เมื่อรับเด็กมาอยู่ด้วยสามคน สุวิทย์ นรินทร์ และ สุรุฐ อายุเพียงคนละ 9 - 10 ปี พ่อครูตั้งปณิธานว่าจะต้องขยันขันแข็งให้มากขึ้นกว่าเดิม...ฝึกให้เด็กทำงานไปพร้อมๆ กับสร้างสำนึกให้เป็นคนดี มีศีลธรรมและซื่อสัตย์ และเห็นว่าการสงเคราะห์ผู้อื่นที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะเด็กกำพร้าและเด็กยากจนนั้น เป็นบุญกุศลที่อาจทดแทนชีวิตของตนเองที่ขาดโอกาสเช่นนี้มาก่อน ที่สำคัญต้องช่วยให้เด็กๆ เหล่านี้ได้เรียนหนังสือ

พ่อครูจึงสอนทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ให้ตอนกลางวัน

ว่างจากการสอนคราใด ก็ลงสวนปลูกพื้นผืนดิน ปลูกพืชผักไว้กิน เด็กๆ คนไหนยังเล็กก็ให้ช่วยงานเบาๆ ประเภทโรยเมล็ดผัก โดหน้อยก็พรวนดิน รดน้ำ เริ่มจากปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกหอมกระเทียมไว้กินเอง เหลือจากกินก็เอาไปขาย

จากผัดสวนครัวก็ขยับมาปลูกกล้วยน้ำว้า มะม่วง พร้อมกันนั้นก็พร้อมบรรมสิ่งสอนทั้งลูก และเด็กๆ ไปด้วยว่า การปลูกพืชผักไว้กินเองนั้น นอกจากจะประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนแล้วยังปลอดภัยจากสารพิษที่แฝงมาในรูปของยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีอีกด้วย

ช่วงเวลานั้น อ้อยเป็นพืชที่นิยมปลูกกันมากในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มีการถางป่าจนโล่งเตียนเพื่อทำไร่อ้อยและใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณมหาศาล ทำให้ชาวไร่ต้องลงทุนสูงเกษตรกรต้องเป็นหนี้สิน พ่อครูมองเหตุการณ์เหล่านี้ด้วยความกังวล

ขณะเดียวกันก็เกิดความรู้สึกเสียใจไม่น้อย ประเภท ประตุ่ตะเคียน ไม้ยาง ไม้กระบก กระบาก ที่ถูกโค่นล้มอย่างต่อเนื่องเพื่อทำไร่ รวมทั้งไม้พื้นเมืองที่ค่อยๆ สูญหายไป เพราะการบุกเบิกถางป่ามาปลูกพืชเศรษฐกิจตามกระแสนโยบายของรัฐ

พ่อครูบันทึกไว้อีกตอนหนึ่งว่า

เหมือนทะเลมีลมตาโถมหนัก ก็ชะงักพาคลื่นอันมหันต์
ขัดกระหน่ำชายฝั่งไม่เว้นวัน เหตุคือวันทะเลบ้าฟ้าคำราม

นวลจันทร์เห็นไร่ชนิดต่างๆ ที่พ่อครูเริ่มปลูกเมื่อราวปี พ.ศ. 2518 - 2519 เริ่มเจริญงอกงามทยอยอดแทงหน่อมากขึ้น หลังจากได้ฝน

สวนหลังบ้านรกร้าง ทำให้แปลงผักที่เคยเขียวสดดงตามกลับถูกบดบังด้วยแสงแดด พ่อครูย้ายแปลงปลูกใหม่เรื่อยๆ ซึ่งก็เกิดผลผลิตดี เพราะได้เปลี่ยนดิน

พ่อครูปรารถนากับนวลจันทร์ในตอนค่ำวันหนึ่งว่า

“ต้องการขยายพันธุ์ไม้เพิ่มพื้นที่ปลูกให้มากขึ้นอีก เพราะไม้มีประโยชน์จะต้องปลูกไว้ให้มันหลากหลายชนิด เพราะใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน”

นวลจันทร์รับรู้ที่พ่อครูมีได้ ปลูกเฉพาะในพื้นที่ของเราเท่านั้น ยังขยายไปปลูกให้แม่บัวเรียน มังคะแสน ทองอินทร์อีกหลายหลังคาเรือน ปลูกบนพื้นที่ว่างของโรงเรียน บ้านสวนมอญจำนวนหนึ่ง รวมไปถึงบ้านดงตองวังหน้าผา อีกนับร้อยกอ ก็ปลูกให้ฟรีๆ ไม่รู้ว่าพ่อครูคิดยังไง

ที่สวนภูมิจักษ์ของโรงเรียน มีเนื้อที่ 14 ไร่ 2 งาน แต่เดิมโรงเรียนให้ชาวบ้านเช่าพื้นที่ปลูกอ้อย เมื่อพ่อครูย้ายมาประจำที่โรงเรียนในปี พ.ศ. 2521 จึงขอพื้นที่คืน กลับมาปลูกป่าให้เป็นที่ร่มรื่น เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ประโยชน์ศึกษาและเรียนรู้

สวนป่าภูมิจักษ์เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างบ้านสวนมอญกับบ้านทองอินทร์ พ่อครูมีแนวคิดที่ว่าปลูกเป็นไม้ยืนต้น ไม้ผล สลับกับไม้ให้ เป็นสวนป่าก็คงจะดี เพราะเป็นที่สาธารณะ ก็เลยชักชวนเด็กๆ ไปช่วยกันพลิกฟื้นผืนดินเปลี่ยนแปลงใหม่ ปลูกทั้งไม้และไม้เนื้ออ่อน ชาวบ้านในละแวกนั้นก็ยังได้เก็บเกี่ยวไปใช้ประโยชน์

4

พินนาและป่าเหล่าที่พ่อน้อยยกให้เป็นของขวัญหลังแต่งงาน ออกเรือนอีก 20 ไร่ นั่นอยู่ในพื้นที่บ้านหนองหว้า เขตตำบลทับพุง อำเภอหนองแสง ระยะทางห่างจากบ้านราว 5 กิโลเมตรเศษ

ช่วงแรกพ่อครูใช้รถถีบสองล้อ ต่อมาใช้มอเตอร์ไซค์จนถึงปัจจุบัน

พ่อครูกู้เงินสหกรณ์มาได้แต่ละคราว ก็ซื้อเพิ่มอีกเรื่อยๆ จนมีพื้นที่รวมร้อยกว่าไร่

สร้างผลผลิตในไร่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา

กลายเป็นผืนป่าที่มีพืชพันธุ์หลากหลายชนิด เกิดผลผลิตหมุนเวียนตลอดทั้งปี ทั้งเห็ด หน่อไม้ ยอดไม้ ไม้เถา ตลอดจนสัตว์และแมลง

แต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้มีแต่กระเทียมและหอม แต่เมื่อต้นไม้ใหญ่ รกครึ้มเข้า แปลงกระเทียม หัวหอมที่เคยจอบพื้นที่นี้มาก่อน ก็จำเป็นต้องเลิกরাไป มีไผ่มาแทนเป็นพืชหลัก

พ่อครูบอกว่าไม่ต้องทำรั้ว จะได้มีคนมาเก็บผลผลิตไปกินไปใช้

พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่ลุ่มกันไว้ปลูกข้าวราว 30 ไร่เศษ หลังจากเหลือกินก็ยังสามารถในแต่ละฤดูกาลได้ประมาณปีละสี่ห้าหมื่นบาท

ข้างๆ บ้านสองชั้นของพ่อครูเต็มไปด้วยตุ๊กลาไผ่นับร้อยนับพันต้น ที่พ่อครูและเด็กๆ ช่วยกันสร้างผลผลิตขึ้นมา มีคนต่างถิ่นมาซื้อหาสิ่งจอบกันไม่ขาด

เด็กๆ ที่มาอยู่กับพ่อครูมากหน้าหลายตา แต่ละคนมีผลการเรียนดีขึ้นตามลำดับ เนื่องจากพ่อครูช่วยชี้แนะอธิบายให้เด็กๆ ทำการบ้าน เด็กคนอื่นก็อยากมาอยู่กับพ่อครูเพิ่มอีก บ้างก็ชวนกันมาจบบ้านพ่อครูตึกคักก่อนจะเจียบเสียบไปเมื่อใกล้จะถึงสองยาม

พ่อครูพูด เขียน อ่านภาษาอังกฤษได้ดี เนื่องจากได้เรียนภาษาอังกฤษกับ ดร.เฟรนซิส ชิเครป อาสาสมัครเคยมาสอนที่วิทยาลัยครูมหาสารคามเมื่อปี พ.ศ. 2504 พ่อครูใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว จนได้รับเกียรติบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศ

นวลจันทร์นึกถึงเมื่อครั้งมีเด็กมาอยู่ด้วยใหม่ๆ เพียงไม่กี่คน จนเดี๋ยวนี้มีเด็กเพิ่มมากขึ้น ทั้งอยู่ประจำและไปกลับ

เธอเป็นกังวลว่า จะหาเงินจากไหนมาทำอาหารเลี้ยงเด็กให้เติบโตพอพ้นปากเหยี่ยวปากกาไปได้

ไหนจะลูกๆ ของเธอก็อีก ดูเป็นการหนักอึ้ง

แต่สิ่งที่ไม่ต้องซื้อข้าว ผัก ปลา อาหารอื่นๆ ก็เก็บหากข้างรั้ว และในสวนป่าที่พ่อครูและเด็กๆ ช่วยกันสรรค์สร้างขึ้นมา

“ได้เงินที่พ่อครูให้มาแต่ก่อนบ้าง อีกส่วนหนึ่งก็ได้จากการไปขายของในตลาดโนนสูง

“ขายตั้งแต่ลูกคนเล็กได้ห้าขวบ จนเรียนจบปริญญา จึงเลิกขาย ได้เงินมากซื้ออาหารมาทำเลี้ยงเด็กๆ เลี้ยงครอบครัวด้วย

“แม้ทุกวันนี้ก็ยังทำเหมือนเดิม ส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นบ้าน ไม่สิ้นเปลืองเท่าใดนัก เพราะข้าวก็ปลูกเองไม่ต้องซื้อหา”

นวลจันทร์นึกถึงเด็กๆ ที่เคยมีจำนวนมากที่สุดในคราวเดียวกันถึง 15 คน แถมยังมีครูบรรจุใหม่มาพักอาศัยอยู่ด้วยอีก 5 คน มาจากอำเภอท่าเรือ อยุรยา ขอนแก่น และที่อื่นๆ มาสอนที่โรงเรียนทองอินทร์ แต่ไม่มีที่พัก พ่อครูก็ให้มาพักที่บ้าน

กลางวันพ่อครูไปสอนที่โรงเรียน ตอนเย็นออกไปทำงานที่นา กลางคืนสอนนักเรียนที่เลี้ยงดูอยู่ที่บ้าน เธอเองก็เก็บผักมาเตรียมไว้รอขายตอนเช้า

กลับจากตลาดสดเธอต้องมาทำอาหารให้ลูกและนักเรียนกินก่อนไปโรงเรียน

เด็กกำพร้า 7 คน ลูกตัวเองอีก 3 คน เป็น 10 คน ต้องจ่ายอย่างน้อยคนละ 10 บาท

จนวันหนึ่งขาดเงินในปี พ.ศ. 2528

เป็นที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ พ่อครูคิดคำนึงด้วยความวิตกกังวล นวลจันทร์รู้สึกว้าวุ่น แต่ก็ไม่อาจพูดให้แสดงน้ำใจพ่อครู

จนกระทั่งได้ยินประกาศเสียงตามสายจากบ้านผู้ใหญ่บ้าน ให้พ่อครูไปรับจดหมาย หลังเปิดซองพบเงิน 5,000 บาท เป็นเงินบริจาค จากกลุ่มแม่บ้านอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ส่งมาช่วยเหลือเด็กกำพร้า

พ่อครูคิดว่าฟ้าลงมาช่วยแล้ว เนื่องจากพ่อครูเคยไปเป็นวิทยากรบรรยายการปลูกป่า คนเข้ามาฟังบรรยายต่างรับรู้ ว่า พ่อครูเลี้ยงเด็กกำพร้า ทางสมาคมแม่บ้าน บ้านข่าวสาร ตำบลเขื่อน้ำ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จึงใส่เงินมาในซองช่วยเหลือค่าใช้จ่าย

5

เมื่อเงินขาดมือเด็กๆ ก็พลอยได้รับผลกระทบไปด้วย พ่อครุคิดว่าน่าจะต้องมีเงินสำรองค่าใช้จ่ายเอาไว้เผื่อขาดแคลน จึงกู้เงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมาไว้สามแสนบาท เป็นทุนรองรับ ส่วนเงินเดือนแต่ละเดือน หลังจากหักหนี้สินสหกรณ์แล้ว ก็มอบให้พลจันท์ทั้งหมด

“แม่พลอยอย่าคิดมากเลยนะ ถือว่าเป็นคู่บุญคู่กรรมที่เคยสร้างสรรค์คู่คล้วกันไว้แต่ชาติปางก่อน จึงต้องมาช่วยกันดูแลเลี้ยงดูเด็กๆ ในชาตินี้”

พ่อครุเปรยขึ้น เพื่อขอความเห็นใจในยามค่ำคืนวันที่ฝนตกหนัก

“ครอบครัวมีรายได้หลักจากสวนไม้” พ่อครุยื่นให้พลจันท์ฟัง

“แม่ต้องทำให้สบายนะ เหมือนพ่อได้รับบัญชีจากสวรรค์ให้เลี้ยงดูเด็กๆ ด้อยโอกาสเหล่านี้”

คงเป็นเพราะพ่อเป็นเด็กยากจนด้อยโอกาสมาก่อน จึงอยากทำบุญทำกุศล”

พลจันท์รำพึงคิดว่า ถ้าเด็กๆ เรียนชั้นสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายก็มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ยิ่งเรียน ปวช. - ปวส. ก็จำเป็นต้องซื้อเครื่องมืออุปกรณ์อีก งานที่พ่อครุเคยให้ช่วยทำก็ต้องลดลง เพราะพ่อครุเป็นห่วงการเรียนของเด็กๆ

รายได้จากสวนไม้ประมาณหมื่นบาทต่อเดือนคงไม่พอใช้จ่าย พลจันท์เห็นพ่อครุกู้เงินจากสหกรณ์บ่อยครั้งขึ้น ทั้งกู้ฉุกเฉินและสามัญ

พ่อครุพูดให้พลจันท์ฟังอยู่เสมอว่า

อยากทำในสิ่งที่ตั้งใจไว้สนองพระบรมราชโองการของในหลวง ด้วยรัก เทิดทูน และศรัทธา พร้อมกับเสาะความฝันครั้งอดีตให้พลจันท์ฟัง

“พ่อเคยฝันว่า ในหลวงเอาเสื้อสามพันมาให้เป็นสินทาน (ที่นอน) มีสามชั้น ดึงออกมาจากบัลลังก์ที่ท่านประทับ ผืนตั้งแต่พ่อเรียนอยู่ชั้น ม.5

“แต่งงานแล้วก็ฝันซ้ำอีกว่าในหลวงท่านเอาเสื้อมาให้อีก พ่อครูจึงเชื่อมั่นว่าลูกจะมีบุญได้รับราชการหมดทั้งสามคน”

ก็เป็นความจริงในเวลาต่อมา “ธงชัย”

ลูกชายคนโตได้เป็นทหารเรือ “รุ่งลัดดา”

ลูกสาวคนรองเป็นพยาบาล และ “ประภาพร”

ลูกสาวคนล่าสุดได้เป็นครู ทุกคนได้รับราชการหมด พ่อครูสอนลูกๆ เสมอว่า

“พ่ออยากให้ท่านเป็น

ประโยชน์เหมือนคำที่ย่าเคยได้สอนพ่อ

มาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็กกว่าเกิดมาต้อง

รู้จักช่วยเหลือคนอื่น”

“อายุสูงสุด 45 ปี ดูแลผู้มช มาตั้งแต่อายุ 10 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2521”

“รุ่นแรกๆ มีสี่ห้าคนสวีthy บัวชะงัก ตอนนั้รับราชการเป็นตำรวจ ได้ยศเป็นนายร้อยตำรวจตรี ก็ได้เต้า มาจากจำ หลังจากเรียนจบชั้น ปวช.”
นวลจันทร์เริ่มฟื้นความทรงจำ

สุวักย์ บัวชะงัก

สุนทร กุกอม

“อีกคนหนึ่ง นรินทร์ กุกิ่งเงิน เคยทำงานเป็นผู้ช่วยปศุสัตว์ อยู่ที่อำเภอหนองกงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ตอนนั้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านโคกใหญ่ ตำบลหนองกงศรี”
รุ่งลัดดา ลูกสาวคนรองเชื่อมโยง

“อีกคนก็ ธวัชชัย เจียรระวาปี มาอยู่กับ พ่อครูนานกว่าคนอื่น ตั้งแต่ชั้นประถม จนจบ ปวส. มากินมานอนที่นั้ ไม่ใช่ลูกกำพร้าว้า พ่อแม่ ยังอยู่ แต่ยากจน แม่เลยเอามาฝาก ปัจจุบันทำหน้าที่เป็นไปรษณีย์ บ้านโคกศรีสำราญ”

ประภาพร ลูกสาวคนเล็กเสริม

“รุ่นปัจจุบันที่กำลังเรียนมีอีกสามสี่คน เสมียน สงวนศิลป์ เป็นเด็กกำพร้าว้า พ่อครูเอามาพุ่มพักเลี้ยงดูตั้งแต่อายุ 8 - 9 ขวบ ตอนนั้อายุ 19 แล้ว เพิ่งเข้าเรียนช่างกล อุดรฯ ปีแรก

ต้องสงเสยอีกหลายปีกว่าจะจบได้การได้งานทำ”

นวลจันทร์เ้าความ

6

“พ่อครูเปลี่ยนชื่อให้เป็น ประดิพัทธ์ ผมก็ตามใจพ่อครู

“พ่อแม่ผมเสียหมด พ่อครูเลยเอามาอยู่ด้วยตั้งแต่อายุ 9 ขวบ มากินนอนที่นั้ เรียนจบประถมที่บ้านทองอินทร์ แล้ว เรียนต่อจนจบชั้นมัธยม 6 ที่โนนสูงวิทยาคาร แล้วจึงไปต่อที่ วิทยาลัยเทคนิค อยู่ชั้น ปวส. ปีที่ 1 ”

เด็กหนุ่มเสมียนพยายามนึกเรียบเรียงเรื่องราวของตน

“พ่อครูให้เงินวันละ 80-100 บาท เสาร์-อาทิตย์ ก็วันละ 50 บาท ค่าหน่วยกิต ค่าเรียนต่างหาก เป็นโรงเรียนเอกชนค่าใช้จ่าย สูงครับ...”

“ช่วยพ่อครูทำงานทุกอย่าง เพาะไฟ ชั้บรดอีแตนไปชน กล้าไฟมาไว้รอกำหน่วยที่บ้าน มีเพื่อนอีก 5-6 คน พ่อครูดูแล อยู่ด้วยกัน เพื่อนๆ กลับไปทำนาช่วยแม่”

“มีเพื่อนรุ่นเดียวกันสิบกว่าคน บางคนก็ติดทหาร จบไปแล้วก็มี”
เสมียนึกถึงเพื่อนๆ และรุ่นที่รู้จักคุ้นเคยพลางเอ่ยชื่อ
“กรรณา ทนหงสา จบ ปวส. แล้วไปติดทหารอยู่ค่ายประจักษ์
“นกุล โกสีไม้ จบ ม.3 ไปทำงานอยู่กับแม่
“สุรภู บุตรธนู ไปทำงานอยู่ที่อำเภอผาขาว จังหวัดเลย
“ธีรยุทธ ศรีหังษ์ จบ ม.3 ทำงานแล้ว
“พิมพ์รัตน์ กำลังเรียน ที่โนนสูง
“เครือวัลย์ นามบ้านคือ กำลังเรียน ม.5 ในเมืองอุดรฯ
“พรชัย คำแบง จบ ม. 3 ทำงานร้านเฟอร์นิเจอร์
“รินทอง อรรถชาติศรี จบชั้น ม. 5 กับ มนตรี ทองจันทร์ จบชั้น
ม.3 ไปทำงานที่พระนครศรีอยุธยา
“พี่ๆ ที่จบปริญญาตรีมีหลายคน จบปริญญาโทก็มี
“พ่อครูพามาอยู่ด้วยตั้งแต่เรียนชั้นประถมปีที่ 2
“เพื่อนๆ พี่ๆ เรียนจบชั้นต่างๆ แล้ว ก็แยกย้ายกันไป
“บางคนจบปริญญาตรี แต่ยังไม่ได้งานทำ ก็ไม่เห็นไปไหน ยังช่วย
พ่อครูทำงานอยู่ที่บ้านก็มี”

“พ่อครูเน้น จริยธรรม คุณธรรม และบุคลิกภาพ
ส่วนการเรียนนั้น แล้วแต่ความสามารถของแต่ละคนที่จะไปถึง”

“คนที่เรียนจบไป มีงานทำแล้ว เคยส่งเสื้อผ้ามาให้พ่อครูอยู่บ้าง
ส่วนเงินไม่มีใครส่งมาเลย เพราะต่างคนต่างก็คิดว่า พ่อครูไม่อด
เงินใช้”

นวลจันทร์ประชด

“เมื่อวานนี้รัชชียังมาขอเงิน 7,000 บาท บอกว่าจะไปเรียนต่ออีก
นี้ขนาดได้ลูกสองคนแล้วนะ”

นวลจันทร์รำพึง...

“ไม่ได้หวังอะไรจากลูกๆ หรือก เห็นเขามาเยี่ยมมายามก็ดีใจ”
พ่อครูมักพูดเช่นนั้นเสมอ แดงยังย้ำเตือน สอนเพิ่มเติมอีกหลาย
เรื่องราว

นวลจันทร์พลิกบันทึกไปอีกหน้าหนึ่ง พบคำกลอนที่พ่อครูเขียน

ขอตัดาราคาของมนุษย์ มันสิ้นสุดชีวาพาเศร้าหมอง
มีทรัพย์สินมากมายเป็นกายกอง อย่างหมายปองว่าจะนำไปได้เลย
แม้เพียงเศษธุลีของทรัพย์สิน ก็สูญสิ้นหมดไปดังเฉลย
คงเหลือไว้แต่ดี-ชั่วเช่นเคย ไฉนเลยจะเศร้าให้เหงาทรอง

7

ประภาพร ภูขาว

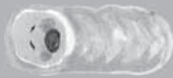
ลูกสาวคนเล็กเล่าให้ฟังในตอนสายของวันเสาร์ ที่เธอกับสามี สุริยีน ภูขาว พาลูกสาววัย 5 ขวบมาเยี่ยมเยียนพ่อครูและแม่่นวลจันทร์

ปัจจุบันเธอทำงานเป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำยาง อำเภอวังสามหมอ แต่งงานออกเรือนไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542

“เรียนจบปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ที่มหาวิทยาลัยราชธานี จบปริญญาตรีสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิชาโทคอมพิวเตอร์ศึกษา ที่สถาบันราชภัฏอุดรธานี จบเหมือนกันกับพี่เขาทั้งปริญญาตรีและปริญญาโท มีลูกคนเดียวชื่อเด็กหญิงอิศริยา ภูขาว

“พอจำความได้ว่า พ่อมีนักเรียนในความดูแลแล้วหลายคน ส่วนหนึ่งอยู่ประจำ กินนอนที่นี่ บางคนมาตอนเย็นกลับตอนเช้า

มาทำการบ้านตอนกลางคืน พ่อจะสอนการบ้านให้เด็กกำพร้า หรือมีความขาดแคลนมาก พ่อก็รับมาอุปการะเลี้ยงดูเรื่อยๆ หลายคนเรียนสำเร็จได้ทำงานดีฯ กันเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันพ่อก็ยังคงทำอยู่ พี่ๆ ที่พ่อเคยดูแลอายุมากที่สุดก็สี่สิบกว่าปีแล้ว รุ่นแรกๆ ได้เป็นตำรวจ ทหาร เป็นครู ค้าขาย รับหมาก่อสร้าง ไปรษณีย์

เห็นมาตลอด

ดูว่าพ่อมีความสุขมาก ที่ได้ใช้เวลาและทุ่มเทใส่ใจเด็กๆ แม่่นวลจันทร์ก็เป็นกำลังใจสนับสนุน เป็นแม่บ้านคอยดูแลเด็กฯ ด้วย เด็กส่วนใหญ่ก็มีความตั้งใจ อยู่ด้วยกันไม่มีปัญหาอะไร

จนทำให้รู้สึกที่เราไม่ได้มีพี่น้องด้วยกันแค่สามคน มีพี่ชายตั้งเยอะแยะ และน้องชายน้องสาวอีกมากมายที่มาอยู่ที่บ้านร่วมชายคาเดียวกัน”

“พ่อสอนลูกฯ ให้เป็นคนตั้งใจเรียน ตั้งใจทำความดีทุกอย่างที่พ่อสอน หนูเลือกเป็นครูเหมือนพ่อ พ่อบอกว่า เป็นครูให้พ่อสักคนนะลูก...

“ยึดถือปฏิบัติตัวตามคำสอน ที่พ่อบันทึกไว้เป็นคำกลอนเตือนสติลูกฯ ทุกคนว่า”

จะขอเอาขันติธรรมเข้าห้หั้น จะฟาดฟันความทุกข์เกิดสุขสันต์
อิทธิบาททั้งสี่เข้าฟาดฟัน เอาสวรรค์บันดลให้พ้นภัย
เอาปัญญาเป็นทางแก้แพ้ไม่ยอม จะฝ่ายผมอมซุบเขียวไม่ห้วนไหว
จะตั้งจิตอธิษฐานพระจอมไตร จะแข็งใจตั้งผาคีลาแลง
แม้มีอุปสรรคมาขวางกั้น จะฟาดฟันด้วยฤทธิ์ที่แอบแฝง
เอาธรรมะชำระไม่ละแรง จะแข็งแกร่งตั้งใจประสงค์นี้ก

8

“ช่วงที่ผมเรียนอยู่ชั้นประถมตอนนั้นยังไม่มีโครงการต่อเนื่อง พ่อแม่ค่อนข้างยากจน พ่อครูหนูจิ้นก็เลยไปพูดกับพ่อแม่ให้ส่งผมเรียน ถ้าขาดเงินขี้ยังไปพ่อครูจะช่วยดูแลให้จนเรียนสำเร็จ วันหยุดและเสาร์อาทิตย์ พ่อครูจะพาพวกเราในรุ่นเดียวกันและรุ่นใกล้เคียงไปทำสวนปลูกผัก และช่วยกันเพาะข้าวกล้าไฟ”

สุวิทย์ บัวชะงัก เล่าย้อนความทรงจำในอดีต

ผมไปอยู่กับพ่อครูเมื่ออายุ 10 ปี ทำงานช่วยพ่อครูทุกอย่าง ปลูกกล้วย มะม่วง พ่อครูให้เงินใช้ประมาณวันละ 10-20 บาท มีเพื่อนห้าหกคนที่เรียนมาด้วยกัน มีนรินทร์ ภูกิจเงิน, ทินกร รัตนพลที่ตอนกลางคืนท่านจะสอนหนังสือให้ทำการบ้าน ถ้าวันไหนไม่ไปเรียนก็จะไปทำงานในสวน

“อยู่กับพ่อครู 5 ปี จนเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 3 พ่อครูส่งให้เรียนตลอด จนเข้าไปเรียนต่อที่วิทยาลัยเทคนิคอุดร จึงได้เข้าไป

พักในเมือง พ่อครูก็ยังส่งเสียค่าเล่าเรียน ค่ากิน ค่าอยู่ กลับมาบ้านก็แวะไปเยี่ยมท่านและช่วยทำงาน จนเรียนจบ ปวช. ปี 3 สอบรับราชการเป็นตำรวจ สอบด้วยกันกับนรินทร์ ภูกิจเงิน แต่นรินทร์สอบไม่ได้ไปติดทหารเกณฑ์ ผมบรรจุที่มหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ขณะนี้มียศร้อยตำรวจตรี อยู่ฝ่ายอำนวยการงานงบประมาณและการเงิน ตำรวจภูธรจังหวัดมหาสารคาม

“แต่งงาน มีลูกชายสองคน คนแรกเรียนอยู่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามชั้นปีที่ 3 ส่วนคนที่สองกำลังเรียนที่โรงเรียนผดุงนารีชั้นมัธยมปีที่ 2

“บ้านเกิดอยู่ที่บ้านทองอินทร์ สอนมอญ ตำบลเสือเพลิง พ่อชื่อ สิทธิ แม่ชื่อเหรียญทอง มีพี่น้อง 4 คน ผมเป็นลูกคนโต มาอยู่กับพ่อครูน้องชายผมชื่ออุทัยก็มาอยู่อีกคน น้องๆ ได้เรียนทุกคน น้องสุดท้องเรียนจบชั้น ม. 6 น้องสาวเรียนจบเพียงชั้น ม. 3

“พ่อครู “หนูจิ้น”

สุวิทย์เอ่ย ชื่อเดิมพ่อครูสุทธิพันธ์

“เป็นคนที่มีพระคุณ ทำให้ผมมาถึงตรงนี้ได้ มันมีช่วงรอยต่อที่ว่าเมื่อก่อนถ้าจบ ป.4 ไปแล้ว ยังไม่มีภาคบังคับให้เรียนต่อ ก็ต้องออกไปทำนา ผมออกไปแล้ว 2 สัปดาห์...

“พอดีทางราชการมีคำสั่งภาคบังคับให้เรียนถึงชั้น ป.6 พ่อครูไปขอร้องพ่อกับแม่ผมให้ผมเรียนต่อ ผมได้เรียนจนจบชั้น ป.6

“พ่อกับแม่ก็ยังคงให้ออกอีกไปช่วยทำงาน

“พ่อครูก็เลยว่าไหนๆ ก็ตั้งใจเรียนมาแล้ว ให้เรียนต่อไปเถอะ ถ้าขาดเหลือตรงไหนจะช่วย

“พ่อครูช่วยให้ผมมีวันนี้ได้ กลับบ้านก็ไปหาท่านตลอด

“แม่นวลจันทร์และน้องๆ ลูกๆ ของพ่อครู ก็มีความผูกพันรักใคร่สนิทสนมกันดี เพราะเติบโตเป็นเด็กมาด้วยกัน แต่ต่อมามีภาระหน้าที่ ต่างแต่งการแต่งงาน ก็เลยห่างเหินกันไป...”

ผู้หมวดสุวิทย์เปรยขึ้นด้วยความรู้สึกหวนหาอดีต

“...มีเด็กๆ ที่พ่อครูรับมาอุปการะอีกหลายรุ่นต่อเนื่องกัน ปีละสามคนห้าคน

“เมื่อสองเดือนที่แล้วก็ได้ถามท่าน ถึงเด็กที่ท่านอุปการะเลี้ยงดูทราบว่ามีบ้าง แต่ไม่มากเหมือนรุ่นแรกๆ

“ถ้ารวมค่าใช้จ่ายที่พ่อครูดูแลส่งเสียจนเรียนจบ น่าจะเป็นหมื่นๆ โนหลายๆ อย่างรวมกัน

“วันนี้ภาคภูมิใจที่สุด ที่พ่อครูหนุนเงินให้ชีวิตผม

“พ่อครูเคยสอนเปรียบเทียบว่า พ่อแม่ให้เรามาแค่นี้ เราต้องสูงกว่าพ่อแม่และแม่

“ให้รุ่นห่มต่อ เราต้องไปให้สูงกว่าพ่อแม่เรา พ่อแม่เรา จบแค่ ป.4 เราต้องเรียนให้สูงไปทำงานที่ดีกว่าให้ได้ และต้องขยันอดทน อะไรที่ทำได้ ทำไปเลย

“ตอนที่ผมอยู่ที่บ้านพ่อครูนั้น พ่อครูสอนหนังสือ สอนให้ทำการเวลากลางวัน ดินเช้ามาก็อาบน้ำไปโรงเรียน

“อาทิตย์หนึ่งไปอยู่กับพ่อครูห้าวัน อีกสองวันกลับมานอนอยู่กับ

พ่อแม่ ถ้าวันไหนเหนื่อยมากก็นอนที่บ้าน ถ้าไม่เหนื่อยก็ไปนอนกับท่าน...

“...เดี๋ยวนี้ได้แนวคิดมาจากพ่อครู เริ่มทำไร่นาสวนผสม อยู่ที่บ้านกุยเขือก ตำบลเขวาใหญ่ เนื้อที่ 2 ไร่ ปลูกมะละกอ ผักชะอม ฝรั่ง มะม่วง เลี้ยงปลา...”

สุวิทย์พยายามเรียงลำดับเรื่องราวความเป็นมา

“ยังจดจำคำกลอนที่พ่อครูเขียนไว้ข้างฝาบ้านเพื่อเตือนสติได้แม่นยำว่า”

เห็นแล้วว่าทำดีได้ดีแน่

สนองผลแก่ตัวตนคนที่ทำ

อย่าหลงไหลใฝ่ฝันในยศศักดิ์

อย่ามัวหลงแสงสีอันวิไล

ทำชั่วแต่ชั่วนั้นพาลล่า

เป็นกงกรรมเวียนหมุนวนหายไป

อย่าหลงรักรูปเสียงกลิ่นใสว

อย่าเพลินไปหลงอบายไม่แน่นอน

9

“ผมเกิดที่บ้านค่าน้อย”

นรินทร์ ภูกิจเงิน เริ่มเล่าย้อนอดีต

“พ่อแม่พ่ายไปอยู่บ้านทองอินทร์ ไปเข้าโรงเรียนที่นั่น เรียนตั้งแต่ชั้นประถม 1 ถึง ประถม 6

“เพื่อนร่วมรุ่นมีจำสุวิทย์ และจำน้อย อยู่ด้วยกันจนเรียนจบเทคนิค “รักพ่อครู หนูจิ้น” เหมือนพ่ออีกคนหนึ่ง ไปนอนไปอยู่ไปกับท่านไปช่วยทำสวน ดำนา หาบกล้วย...

“มีพี่น้อง 4 คน ผมเป็นคนโต น้องคนติดผมไม่ได้เรียนหนังสือ น้องอีกคนหนึ่งชื่อชัชวาลย์ พ่อครูก็เอามาเลี้ยงดูจนจบมัธยม 6 บัจุบันไปรับราชการเป็นตำรวจ อยู่อำเภอศรีเชียงใหม่หนองคาย...

“ผมเรียนจบ ปวช. สาขาช่างไฟฟ้า สุวิทย์เรียนอิเล็กทรอนิกส์ เรียนจบแล้วไปสอบตำรวจได้

“ส่วนผมจบแล้วไปทำงานโรงงานทอผ้าฝักหนึ่ง อยู่ร้านอาหารที่กรุงเทพฯ แล้วก็ไปเป็นทหารเกณฑ์”

“ปลดทหารแล้วมาอยู่บ้านที่ทองอินทร์ จากนั้นก็ไปทำงานกับเพื่อน มาเดินสายไฟที่บ้านโลกใหญ่ หนองกุ้งศรี อยู่กับญาติพี่น้องและ ก็เลยได้เมียได้ลูกที่นี่”

“ตอนนี้พ่อกับแม่ยังอยู่ทองอินทร์ พ่อชื่อสมัย แม่ชื่อคำปิ่น น้องสาวคนเล็กจบแค่ชั้น ม. 3 แต่งงานแล้ว...”

นรินทร์พยายามย้อนความทรงจำเก่าๆ ครั้งยังเป็นเด็กในอุปการะของพ่อครู รุ่นราวคราวเดียวกับ จำสุวิทย์ บัวชะงัก

“ตอนนี้ผมทำอะไรอยู่ 30 กว่าไร่ มีลูก 2 คน

นานๆ กลับบ้านทองอินทร์ก็แวะไปกราบพ่อครูคิดถึงพ่อครูอยู่เสมอ เพราะทำให้ผมมีวันนี้ได้

“ตอนที่อยู่กับพ่อครู ท่านไม่ชอบคนกินเหล้าเมายา ผมกับเพื่อนๆ ก็ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

“ผมเพิ่งมากินเหล้าเมายาตอนเป็นทหารเกณฑ์ จะดื่มแต่ละแก้ว ก็ยังนึกเห็นหน้าตาท่าทางพ่อครูอยู่ตลอด

“รู้สึกไม่ติเตียน ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งสอนอบรมของพ่อครูได้ พ่อครูเคยสั่งสอนอบรมว่า”

“ถ้าไปอยู่ไหนก็ตาม ต้องสร้างฐานะตัวเอง อย่าไปสร้าง ความเดือดร้อนให้ตนเองและคนอื่น แม้แต่ในครอบครัวตัวเองก็ตาม”

“ไม่จำเป็นต้องเป็นงานราชการ งานอะไรก็ได้ ที่เป็น งานสุจริต”

“ให้หมั่นทำความดี ให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ เกื้อกูลคนอื่นโดยไม่ต้องหวังผลตอบแทน”

พ่อครูยังแนะนำการดำเนินชีวิตอีกว่า

“ให้ตัดสติใจทำสิ่งที่สติปัญญาทำได้ อย่างมุ่งมั่นจนเกินความสามารถ ให้มีความเป็นอยู่แบบพอดี ทำได้ค่อยเอา ทำไม่ได้อย่าเอา”

“ผมมาอยู่บ้านโคกใหญ่ที่นี่ ทำทุกอย่าง ช่วยงานในหมู่บ้าน... ทำกองทุนเงินล้าน... นายหลี่ ผู้ใหญ่บ้าน ขอร้องผมให้เป็นผู้ช่วย นี่ก็ใกล้จะถึงปีแล้ว...”

“จากบ้านทองอินทร์มาเมื่อปี พ.ศ. 2528 ปลดทหารมา รุ่นน้องๆ ที่พ่อครูเลี้ยงดูมา มีคนหนึ่งที่ผมจำได้ เรียนจบเทคนิคอยู่ที่บ้านหนองตะไคร้ แต่ออกไปบวชหลังจากเรียนจบ บวชมา 15 หรือ 20 ปี ตอนนั้นไม่รู้ชื่อไหน

“พ่อครูหนุนเงินให้เงินไปโรงเรียนเป็นประจำ ตั้งแต่เรียนชั้นมัธยม อยู่ในหนังสือวิทยาคารเรื่อยมา ได้ช่วยทำงานเพาะชำกล้าไม้ กิ่งไม้ปลูกผัก...”

นรินทร์พยายามไล่เรียงความทรงจำย้อนอดีต ขณะเดียวกันก็หยิบยกคำกลอนที่คัดลอกมาจากบันทึกของพ่อครูมาอ่าน

ดังนั้นถ้ามีการกิจ	ให้หมั่นคิดไตร่ตรองหาเหตุผล
เอาใจใส่ในการะงานของตน	จะได้ผลสัมฤทธิ์ จิตสมปอง
อย่าเกียจคร้านการงานทุกสิ่งอย่าง	จงสรรค์สร้างความคิดจะสนอง
อย่าประมาทการงานไม่ไตร่ตรอง	จะหม่นหมองหมดสุขเมื่อทุกข์เจอ...

10

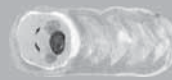
นวลจันทร์หิบบมีดบางบรรจงปอกเปลือกแดงไทยลูกเชื่องซึ่งเก็บมาสดๆ จากสวน กลิ่นหอมจางๆ ไชยเข้าจมูก ด้วยวัยใกล้จะหกสิบ แต่ดูผิวพรรณยังผุดผ่อง แม้จะเหี่ยววัยไปบ้างตามวัย

รูปร่างอันบอบบางยังคงไข่ร้องรอยคงเคঁาของความสวยไว้ไม่สร้างชา ใบหน้าที่กลมมนเหมือนดวงเดือนรับกับผิวขาวเหลืองนวลเนียน สมแล้วที่พ่อน้อยแม่จ้อยได้ตั้งชื่อให้สอดคล้องกับแสงนวลของพระจันทร์

ทำไมจึงเลี้ยงดูเด็กๆ เจริญเติบโตมาได้มากมายถึงเพียงนี้ แต่ละก็มีการมีงานทำเป็นหลักเป็นฐานหมด

นวลจันทร์ก็ย้อนไปถึงวันที่เธอมีลูกเล็กๆ อยู่ ขณะเดียวกันก็ยังมีเด็กอีกหลายรุ่นหลากวัยที่พ่อครูอุปการะเลี้ยงดู

ผ่านมาหลายปี ดูแลได้เป็นร้อยคน สุวิทย์ บัวชะงัก, นรินทร์, ภูกึ่งเงิน, ทินกร อุทัยวัชชัย...บ้านนี้อายุเลยหลักสี่ไปแล้วทุกคน

นวลจันทร์จำได้ว่า เมื่อปี 2521 ตอนนั้นพ่อครูเป็นครูได้สองปี ครึ่งแล้ว เริ่มบรรจุเป็นครูเมื่อปลายปี 2518 ตอนลูกสาวคนเล็กเกิดพอดี

พ่อสิทธิ์ แม่เหรียญทอง พาเด็กวัย 10 ขวบหน้าตามอมแมม มาฝากให้ช่วยเลี้ยงดูด้วย ถัดมาอีก

สองปีก็นำเด็กผู้ชายอีกคน บอกว่าเป็นน้องชายของสุวิทย์ ชื่ออุทัย พ่อครู ก็มิได้ว่าจะไร เธอก็ได้ช่วยกันเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ไปอีกคน

ดูเหมือนว่าจะรับราชการเหมือนพี่ชาย มาทราบข่าวภายหลังว่า ได้ลาออกจากราชการไปทำงานกับบริษัทหลงเหล็กของญี่ปุ่นที่ สมุทรปราการ

จากนั้นพ่อครูรับเด็กมาเรื่อยๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กกำพร้า พ่อแม่ ยากจน เป็นชาวไร่ชาวนา พระมาฝากก็มี บางคนมีพ่อ ไม่มีแม่ บางคนมี แม่แต่ขาดพ่อ และบางคนขาดทั้งพ่อและแม่

พ่อหวัน นามบ้านคือ ก็อีกราย อายุอาหนามปาเข้าไป 52 ปีแล้ว แต่ร่างกายพิการ ขอร้องให้ช่วยส่งเสียลูกสาวเครือวัลย์ นามบ้านคือ ซึ่ง อุปการะทั้งครอบครัวมาร่วม 4 ปีแล้ว เครือวัลย์กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.5 ที่ โรงเรียนอุดรพัฒนการอีกคน

พ่อครูต้องส่งให้อีกเดือนละร่วมพันบาท

ทั้งเด็กผู้หญิงและผู้ชาย จบการศึกษาระดับต่างๆ ไปตามความสามารถของเด็กแต่ละคน

บางคนจบเพียงระดับชั้นมัธยมปลาย หลายคนจบสายอาชีพ

บางคนเรียนได้ถึงจบปริญญาตรี ปริญญาโท ไปทำงานอยู่ชลบุรี สัตหีบ ระยอง อยุธยา สมุทรปราการ บางคนไปอยู่ถึงภาคใต้ ไปเป็นทหารเรืออยู่ที่เรือจักรีนฤเบศร์อีกหลายคน

ไม่เพียงแต่เด็กๆ เท่านั้น ยังต้องอุปการะเลี้ยงดูทั้งครอบครัวอีก หลายครอบครัว ทั้งหมดผ่านพ้นวิกฤติหมดแล้ว ทั้งครอบครัว พ่อหิน แม่หยุน ครอบครัวสุวิทย์ นรินทร์ พ่อหิน กินสกล พ่อปองมี เจียรระวาปี... ❁

11

นวนลจันทร์ถอนหายใจอย่างโล่งอก แม้ว่าเด็กๆ ส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานหลายต่อหลายคนแล้ว แต่ก็ยังมีบางคนที่ล้มเหลวในชีวิต บางคนเสียชีวิต ได้ยินข่าวคราวมาที่ไร เธอยังสะทอนใจ

โดยเฉพาะ “นายดำ” พ่อครูปรารภให้ฟังตอนคำของวันหนึ่ง

“ไอดำเป็นนักกรีฑาของโรงเรียน เคยวิ่งได้เหรียญทองประเภทวิ่งเร็ว 100 เมตร และ 200 เมตร ใครๆ ก็ชื่นชมยินดี แต่ต่อมาไอดำเริ่มมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง จากคนที่สุขภาพแข็งแรง มีนิสัยดีต่อคน ใช้เงินเก่งขึ้น มีลับลมคมใน ไม่กล้าสู้หน้า อ้าอึ้งพูดไม่ชัดเงิน

โตเป็นวัยรุ่นขึ้นมา มีนิสัยรักดื่มกินไม่ค่อยชอบช่วยทำงานอะไรในบ้าน พ่อครูค้นภายในกระบะเป่า ก็มักมีรูปผู้หญิงซ่อนเอาไว้ ที่สำคัญเงินในกระปุกออมสินพ่อเริ่มหายไปทีละ 100- 200 บาท”

นวนลจันทร์เปิดสมุดเล่มหนาพบข้อความที่พ่อครูบันทึกเรื่องราวของ “ดำ” ไว้

“ผมจะไม่รับความช่วยเหลือจากพ่ออีก พ่อไม่ต้องมาสนใจผม ผมช่วยเหลือตัวเองได้” คำโพล่งขึ้น เมื่อพ่อครูซุกใช้โล่เรียง

“คิดให้ดีๆ นะลูก” พ่อครูเตือน

“ถ้าไม่ให้พ่อช่วยเหลือก็ตามใจ แต่ค่าจะเอาเงินที่ไหนไปเรียนล่ะลูก”

ไอดำไม่พูด แต่กลับหลังหันให้พ่อครูแล้วเดินจากไป พ่อครูสายตาระงัวรู้สึกเสียใจมาก เพราะไม่คิดว่าจะได้ยินคำนี้จากไอดำ ซึ่งเคยเป็นเด็กมอมแมมน่ารักน่าเอ็นดูในวันก่อน

พ่อครูยื่นมองไอดำเดินคล้อยหลังไปด้วยน้ำตาคลอเบ้า!!

จากวันนั้นเป็นต้นมา พ่อได้ทราบข่าวว่าไอดำไม่เข้าห้องเรียน ดิตศุณย์ ดิต รอยู่หลายตัว ขโมยวิทยุหูฟังของเพื่อนไปจำหน่าย และอื่นๆ จิปาถะ ข่าวคราวของไอดำเข้าหูครูครวราไต่ไต่ตาม เหมือนเข็มพุ่งเข้ามาที่มแทงหัวใจพ่อครูซ้ำแล้วซ้ำอีก

อนิจจา!! แต่ก่อนมีแต่คนคอยช่วยเหลือ บัดนี้ไอดำของพ่อขาดที่พึ่งพึ่ง ไม่มีเงิน ไม่มีใครคอยช่วยเหลือ ใครเป็นคนผิดกันแน่ พ่อครูคิด!!

ไอดำของพ่อทะเลาะตนเองมากเกินไป พ่อช่วยเหลืออะไรเธอ ไม่ได้อีกแล้ว เธอปฏิเสธพ่อทุกอย่าง

พ่อแม่ของไอดำเข้ามาส่งข่าวอยู่เรื่อยๆ ว่าข่าวของเงินทองหายไปจากบ้านถึงขั้น ไอดำชอบไปเล่นที่วัดบ่อยมาก แถมยังขโมยวิทยุเทพของหลวงพ่อที่วัดไปอีก คงเอาไปขายหรือจำหน่าย เพื่อนำเงินไปซื้อเหล้า บุหรี่ ไอดำมักแสดงความก้าวร้าวออกนอกหน้า ไม่ยอมฟังเสียงตักเตือนหรือคำพูดใดๆ ทั้งสิ้น

“พ่อครูครับ!! อย่ามายุ่งกับผม ผมเป็นคนชั่ว ผมจะไม่ยอมรับความช่วยเหลือใดๆ จากพ่อครูอีก ผมจะไปตายเอาดาบหน้า ผมจะไปตามทางของผม อย่ามาสนใจผมเลย...”

คำพูดของไอ้ดำยังก้องอยู่ในหู สร้างความเจ็บปวดตรวดราวให้กับพ่อครูเป็นอย่างมาก

“ผมกราบลาพ่อครูครับ!!

“หากมีบุญวาสนา ผมจะกลับมาหาพ่อครูอีก อภัยผมด้วย พ่อครูไม่ต้องคิดถึงผม ลูกศิษย์พ่อครูมีมาก ลืมผมเสียจะครับ!!

ไอ้ดำพูดพร้อมเช็ดน้ำตาและเดินก้มหน้าหนีไป

น้ำตาพ่อครูหลังลงในอกจนแน่นจุก รู้สึกวาบหวืออย่างไรพิกล

“ใครเป็นคนผิด พ่อหรือเธอ พ่อยิ่งเหมือนเดิม พร้อมทั้งจะให้อภัยให้ความช่วยเหลือ แต่เธอกลับไม่ยอมรับ ไอ้ลูกรัก!!

“เล็ดนอกอกของพ่อ จงไปตีเถอะนะ ขอให้คุณพระคุณเจ้าคุ้มครองลูกด้วย ขอให้เล็ดนอกอกของพ่ออย่าเป็นอันตรายใดๆ และอย่าให้เล็ดก่อนนี้ชั่วไปกว่านี้เลย”

ลูกศิษย์อันเป็นที่รัก มีทั้งคนดี คนชั่ว คนปานกลาง คนเลว คนหล่อ คนสวย เล็ดนอกอกเหล่านี้มีความหมายต่อชีวิตในการเป็นเครื่องสร้างกุศล มีหลายรุ่นหลายคน แต่ละคนล้วนแตกต่างกัน เล็ดนอกอกพาให้กังวล ให้คิดถึง บางครั้งกินไม่ได้นอนไม่หลับ

นวลจันทร์เห็นพ่อครูแอบเขียนบทกลอนวางไว้ที่หัวนอน ในวันแรกๆ ที่ดำออกจากบ้าน

เล็ดนอกอก ที่เรานำมาเลี้ยง มันย่อมเสี่ยงไม่แน่มีแปรผัน
อาจจะชั่วจะดีตามแถวพันธุ์ อาจจะหันเหไปคล้ายส่วนเกิน
พ่อจะขอจารึกไว้ในดวงจิต จะไม่คิดอูกุศลเมื่อห่างเหิน
เล็ดนอกอก ของพ่อจงจำเริญ ให้เพลิงเพลิงตามเส้นทางสู่ความดี

“เล็ดนอกอก” ส่งผลกระทบต่อ “เล็ดในอก” ทั้งสามคนอยู่บ้าง แม้การอุปการะเลี้ยงดูที่พ่อครูดำเนินการต่อเล็ดในอกจะไม่ขาดตกบกพร่องก็ตาม... ❁

12

นวลจันทร์ สังเกตเห็นว่า รุ่งลัดดา และ ประภาพร ลูกสาว ทั้งสองคนของเธอดูจะน้อยใจอยู่บ้างในบางครั้ง สงสัยว่าทำไมพ่อจึงสนใจ ใยดีกับเด็ก ๆ ที่พ่อชอบเลี้ยง ทั้งๆ ที่ไม่ใช่หน่อเนื้อเชื้อไขอะไร ในขณะที่พ่อคนอื่น เขาไม่เห็นสนใจ

นวลจันทร์คิดว่า เธอควรต้องเติมเต็มตรงนี้ให้ลูกๆ เพื่อช่วยพ่อครู เธอรับรู้เป็นอย่างดีว่า ชีวิตพ่อครูแต่เดิมนั้น ยากจนข้นแค้น ขัดสน ไร้สมบัติพัสถาน

หลายครั้งที่ต้องอดอยากไปอาศัยข้าววัดกิน

หัวใจของพ่อครูแกร่งเกินที่จะรับการคัดค้าน ในการเลี้ยงดู อุปการะเด็ก ๆ

นวลจันทร์เธอก็ค้าขายมาแต่ไหนแต่ไร เพราะพ่อน้อยมีทุนเดิม เป็นคนเชื่อสายจีน จึงเปิดร้านขายย่อยๆ ประเภทซื้อมาขายไป

แรกๆ ก็หามข้าวของไปขายเพียงคนเดียวตามละแวกบ้านนั้น

บ้านโน้น จนเลยไปถึงเขตหนองแสง ได้เงินมาจับจ่ายใช้สอยไม่ขาดมือ แม่จ้อยเฝ้าร้าน พ่อน้อย รับภาระหนักเอาเบาสู้อ จนนพอมือผู้มีกิน ยังสามารถเก็บออมซื้อที่ดินไว้ทำนาได้อีกหลายแปลง

นวลจันทร์ย่อนึกถึงตัวเอง เธอก็ได้สืบทอดวิถีการค้าขายจาก พ่อน้อยแม่จ้อยมาจนถึงทุกวันนี้

ดีเสียอีกที่ได้ช่วยพ่อครูหยิบจับใช้สอยอะไรก็ดูไม่ขัดเขินหนัก

อาศัยเงินเดือนที่ซั๊กหน้าไม่ถึงหลังของพ่อครูคงลำบาก

ไหนจะต้องใช้หนี้สหกรณ์ในแต่ละเดือน รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่าย ในการเรียนของลูกๆ ทั้งค่าอุปกรณ์ ค่ารถ ค่าขนม ยังค่าเทอม ค่าบำรุง การศึกษา และอื่นๆ จิปาถะ

แต่ดีที่ว่าพ่อครูเป็นคนขยันขันแข็ง ไม่ทอดয় หนักเอาเบาสู้อ พุ่มเทร่างกายพลิกฟื้นผืนดินทำนา เพาะข้าวต้นกล้าไม่

เด็ก ๆ ก็เป็นกำลังแรงงานให้พ่อครู พ่อครูก็เสริมสร้างสติปัญญา ให้กับเด็ก ๆ ได้มีความรู้ติดตัวเป็นการตอบแทน

นวลจันทร์หวนมาคิดถึง เลือดในอก ของเธอทั้งสามคน ต่างก็ เรียนสำเร็จมีหน้ามีตาเชิดชูวงศ์สกุล ได้รับราชการมีตำแหน่งหน้าที่การงาน ดีๆ กันทุกคน

“ธงชัย” ลูกชายคนโต ได้รับยศเป็น พันจ่าเอกทหารเรือ ประจําอยู่ลัดทืบ ชลบุรี ธงชัย ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน รวมถึงน้องๆ อีกหลายคนที่พ่อครูเลี้ยงดูมาให้ได้งานทำ

“รุ่งลัดดา” ลูกสาวคนรอง เป็นพยาบาล สถานีนอนามัยบ้านเกิด ช่วยงานพ่อนแม่ เปิดร้านชำ

ขนาดยอมไปพร้อมๆ กับคลินิกรักษาโรคประจำ
อยู่ที่บ้าน

ส่วน “**ประภาพร**” ลูกสาวคนเล็ก ก็มี
ตำแหน่งเป็นถึงรองผู้อำนวยการโรงเรียน

ลูกทุกคนมีครอบครัว เป็นฝั่งเป็นฝา
กันหมดทุกคน เธอเองก็ได้อุ้มหลานหลายคนแล้ว

“จะให้หนูเอาเด็กมาอุปการะเหมือนพ่อ
คงทำไม่ได้เพราะภาระหนูเยอะ”

รุ่งลัดดาพูดกับนวลจันทร์ เมื่อถูกถามว่า “หนูจะช่วยอะไรได้บ้าง”

“ก็ช่วยได้บ้างตอนที่พ่อเดือดร้อนเรื่องเงิน เรื่องใหญ่ๆ ถึงจะไปถึง
ที่กับน้องด้วย

“ถ้าเป็นเรื่องกระดูกกระฉิก ก็เป็นหน้าที่หนูอยู่แล้ว ให้ตามที่มี
ตราบไตที่ยังมีคนมาศึดยา ได้ตั้งคั่วนะสี่ห้าห้าร้อยก็ไม่ยุ่งยากอะไร”

นวลจันทร์ทราบว่ หลายครัวเรือนในแถบนี้ก็มีการรักษาพยาบาล
เบื้องต้นกับรุ่งลัดดา

บ้านทองอินทร์หมู่ที่ 13 มี 150 หลังคาเรือน หมู่ 5 มี 210
หลังคาเรือน

บ้านเสือเพลิงอยู่ห่างไปอีกหน่อย ทั้ง 19 หมู่บ้าน ขึ้นกับตำบล
เสือเพลิง

เด็กๆ ที่พ่อครูเอามาดูแลส่วนใหญ่ก็มาจากบ้านวังหน้าผา 2
หมู่บ้าน โลกศรีสำราญอีก 2 หมู่บ้าน บ้านทองอินทร์ 2 หมู่บ้าน บ้านสวน
มอญ กับบ้านเหล่ากล้วย แต่ละหมู่บ้านก็เอามาฝากให้อุปการะเลี้ยงดู
แห่งละหลายราย จึงรู้จักมักคุ้นกันดี เจ็บป่วยก็พากันมาพุ่มพริกรักษา

สำหรับเด็กๆ นั้น พ่อแม่พามาฝากด้วยตัวเองบ้าง เพราะไม่มี
เงินส่งเสียให้เรียน เด็กบางคนขาดพ่อ พ่อทั้งแม่และน้องๆ ไป หรือไม่มี
ล้มหายตายจากไปแล้ว แม่ก็จะพามาฝากฝังให้พ่อครูช่วยดูแลให้หน่อย

เมื่อครั้งที่พ่อครูสอนอยู่ที่บ้านเหล่ากล้วย มีคนรู้จักคุ้นเคยเยอะ
เมื่อพ่อครูสืบรู้ว่าเด็กคนไหนกำพร้า พ่อครูก็ไม่ลังเลที่จะอุ้มชูพามา
เลี้ยงดูอุปการะ

หลายคราวมีหน่วยงานติดต่อมา ขอให้ช่วยรับเด็กไปเลี้ยงดู
ผู้ใหญ่บ้านบ้าง กำนันบ้าง ปู่ตายายย คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนที่พ่อแม่
ไปทำงานที่อื่น ส่งหลานมาให้ช่วยเลี้ยง ตลอดจนพระก็ติดต่อส่งเด็กมาให้
คิดนึกไปนวลจันทร์ก็ยิ่งชื่นชมในความมีน้ำใจงามของสามี ที่ช่วยเหลือ
เกื้อกูลเด็กๆ ไม่เลือกว่าจะเป็นใครมาจากไหน นางเหลือบมองไปยังสมุด
บันทึกที่พ่อครูเขียนเป็นกลอนไว้อียาวมีตอนหนึ่งว่า

จะเจ็บปวดรวดร้าวในดวงจิต

ให้พ้นผ่านวันวานที่ฝังลึก

จะเอาผลึกเจียรระโนให้เป็นแก้ว

เป็นเพชรงามนามเพชรสะเกิดใจ

จะค่อยคิดค่อยทำค่อยฝนฝึก

เหลือเป็นผลึกตกสะเกิดในเม็ดใจ

คงไม่แคล้วแวววับพาสดใส

จะเก็บไว้แทนน้ำตาพาเศร้าตรม

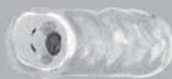
13

เกาะเขียวครีมกลางทุ่งข้าวสีทอง ที่รายล้อมไปด้วยป่าไผ่และไม้ยืนต้นตระหง่านงามท่ายบ้านทองอินทร์นั้น นับเป็นส่วนป่าเบญจพรรณเป็นวนเกษตร ที่บรรจงสรรค์สร้างขึ้น ด้วยสำนึกและจิตวิญญาณ จากแรงกายแรงใจของพ่อครู ผู้เป็นพ่อพิมพ์แห่งโรงเรียนบ้านทองอินทร์สวนมอญโดยแท้

ท่ามกลางผืนป่าเขียวนั้น มีต้นไม้กอยักษ์ ไผ่ขนาดย่อมหลากหลายพันธุ์ยืนแทรกเบียดเสียดกันอยู่แน่นชนิด ยังไม้ผล ไม้ยืนต้น และไม้หัวนาชนิด ที่ได้อาศัยร่มเงาและดินขุยโคนไผ่ ให้มันเมื่อเสื่อ มันนกสมุนไพร เถาไม้พื้นล่างได้พึ่งพาเกาะเกี่ยวไปตามวิถีธรรมชาติ

เหล่านกกา กิ้งก่า แยกอีกจำนวนไม่น้อย ก็ช่วยมาสร้างสีสันให้ผืนป่ามีความชุ่มชื้น ร่มเย็น พื้นดินปกคลุมด้วยใบไม้ ใบไผ่ที่ร่วงหล่นกลายเป็นปุ๋ยชั้นดีให้กับพืชชั้นล่างและเป็นอาหารให้กับสัตว์ได้ดิน

สวนไผ่เป็นแหล่งรายได้หลักให้พ่อครู ได้หล่อเลี้ยงหลากหลายชีวิตที่เข้ามาพึ่งบุญ

ให้ทั้งชีวิต สร้างทั้งงานและสติปัญญา จนกล้าแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างดี

พ่อครูได้นำพันธุ์ไผ่ไปปลูกไว้แทบทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านทองอินทร์ เพื่อให้เพื่อนบ้านได้มีอยู่มีกิน พึ่งตนเองได้ พร้อมๆ กับสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับท้องถิ่นอีกด้วย

นวลจันทร์ไม่ได้ออกไปสวนไผ่บ่อยนัก เป็นความประสงค์ของพ่อครู ที่อยากให้นวลจันทร์ดูแลอาหารการกินให้กับเด็กๆ และเธอก็สาละวนอยู่กับการขายของที่ร้านที่มักจะมีลูกค้าเข้าออกไม่ขาด เธอจึงปล่อยให้มันเป็นบทบาทหน้าที่หลักของพ่อครูแต่เพียงคนเดียว

นวลจันทร์รับรู้แต่เพียงว่า พ่อครูทำนามากกว่าสามสิบไร่ ปลูกข้าวหอมมะลิ 105 เป็นส่วนใหญ่ ซุดบ่อล่อปลาปล่อยตามธรรมชาติไว้หลายบ่อ ท่ามกลางสวนไผ่ยอดทลิวลือลมบน

มะพร้าวสูงชุลยอินเอนเอนเรียงเป็นแถวริมทางเดิน ที่ป็นเป็นคู่คันขอบ กันระหว่างผืนนา กับบ่อน้ำ อีกด้านหนึ่งปลูกไม้ใช้สอย ไม้ผล สลับด้วยแปลงผัก พื้นที่ป่าก็มีราว 80 ไร่ นับเป็นไร่นาสวนผสมที่ค่อนข้างลงตัว

ข้างๆ เรือนพักในป่าของพ่อครูยังแทรกต้นปาล์มไว้อีกสามสี่ต้น พ่อครูบอกว่านักเรียนจะได้รู้จักไม้ต่างถิ่น

ใช้ความเพียรประหารความซี้เกียจ	ใช้ความเพียรเป็นเกียรติพาสู่ขลังสันต์
ใช้ความเพียรแก้ปัญหาคาราคาซัง	ใช้ความเพียรเหมือนพู่กันปั้นลายแทง
ความเพียรเรียนรอบรู้	เร่งเรียน
ขอย่ำหย่อนความเพียร	เรียนรู้
พร่ำบ่นอยากพากเพียร	พอจบ วิทย์แฮ
ผลจากความเพียรสู้	สุดแล้วพาเจริญ

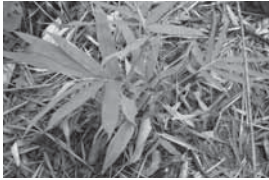
จบบันทึกอีกหน้าหนึ่งของพ่อครู ที่ผ่านสายตาของนวลจันทร์ในคืนวันออกพรรษา เป็นคืนวันเดือนแจ่ม หลังจากสองสามวันก่อนหน้านั้นฟ้าฝนกระหน่ำอย่างชนิดไม่ลืมหูลืมตา ☹

14

หลายทศวรรษแล้วที่พ่อครูผูกพันคลุกคลีกับไผ่ชนิดต่างๆ วันหนึ่งพ่อครูก็ได้ค้นพบไผ่พันธุ์ใหม่ขึ้นมาโดยบังเอิญ เป็นไผ่ที่ผสมพันธุ์กัน ระหว่างไม้ “ซางไฟ” กับไม้ “ไผ่ไร่” ทางกรมป่าไม้ตั้งชื่อให้ว่า “ไผ่มหาโชค” นับเป็นไผ่พันธุ์ใหม่ ยังไม่พบในที่อื่น พ่อครูสังเกตเห็นมาราว 2 ปีแล้ว

“ไม้ซางไฟ กับไม้ไผ่ไร่ ออกดอกพร้อมกัน เกสรถูกปลิดปลิวเคลื่อนย้ายเข้ามาผสมกันโดยมีลมเป็นพาหะหรือไม้ก็แมลงช่วยนำพา เกิดเป็นไผ่พันธุ์ใหม่ขึ้น ผสมผสานลักษณะเด่นของต้นแม่แบบทั้งสองสายพันธุ์ แต่ลายแฉ่วเฉพาะในหลายเรื่อง เป็นต้นว่า หน่ออ่อนมีขนสีชมพู เป็นสีชมพูอมเขียวในระยะต่อมา รสหวาน ใบเล็ก เจริญเติบโตเร็ว ออกหน่อดีกว่า

พ่อครูบอกว่าขายต้นพันธุ์
ไผ่ชนิดใหม่นี้ไปแล้วประมาณเกือบ
500 ต้น ในสวนก็ยังมีแม่พันธุ์อีก
นับเป็นพันกอ"

นวลจันทร์มักจะถามพ่อ
ครูอยู่เสมอว่า การกิจในสวนไผ่ก็มี
สิ้นมือแล้ว ทำไมจึงต้องไปเป็น
พิธีกร จัดรายการทางสถานีวิทยุอีกด้วย พ่อครูก็มักบอกว่า คนจะได้รู้เรื่อง
ไผ่เยอะๆ จะได้หันมาปลูกไผ่กันมากๆ

สถานีชุมชนโนนสว่างคลื่น 88.75 ที่พ่อครูเช่า เป็นรายการให้
ความรู้เรื่องไผ่ ค่าเช่าเดือนละ 1,000 บาทต่อรายการ 1 ชั่วโมง

มีหลากหลายสาระความรู้เรื่องไผ่รวมไปถึงโครงการปลูกไผ่
บงใหญ่เฉลิมพระเกียรติ 200 กอ...และรายการเกี่ยวกับไร่นาสวนผสม
วนเกษตรอินทรีย์...

พ่อครูมักจะเน้นย้ำ ทั้งทำให้แง่คิดกับผู้เข้ารับการอบรมเสมอว่า

ไม้จะงอกงามย่อมมีรากที่หยั่งลึก สังคมจะมี
ประสิทธิภาพย่อมต้องมีอดีตที่เยี่ยมด้วยคุณภาพ และความ
เป็นไปของสังคม เป็นการบันทึกวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม
ซึ่งมักมีเรื่องราวหลากหลายอย่าง ที่น่าสนใจใคร่รู้ และเผยแพร่
เป็นกรณีศึกษาเพื่อปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับปัจจุบัน โดย
ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและผู้คนในสังคม

นวลจันทร์พลิกบันทึกของพ่อครูไปอีกหน้าหนึ่ง พบคำกลอนที่
พ่อครูเขียนไว้

จะขอยึดความคิดเป็นที่ตั้ง

จะขอฝังดวงจิตอันแจ่มใส

กลางธรรมะขององค์พระจอมไตร

เพื่อจะได้ก่อปรกรรมน้อมนำเรา

15

หลวงจันทร์หยิบเอกสารที่พ่อครูบันทึกคำบรรยายเรื่อง “ไฟ : การเพาะชำและประโยชน์ของไฟ” สำหรับการนำเสนอทุกครั้งที่ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร

ไฟชนิดใดลำโตแก่จัดได้ที่ ก็ตัดส่งโรงงานกระดาษคราวละหลายตัน ตันละ 900 - 1,000 บาท

ปีหนึ่งตัดได้สามครั้งๆ ละราว 3 - 4 หมื่นบาท

“ปลูกเพียงครั้งเดียวเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดกาล” พ่อครูเคยบอกอย่างนั้น

“ดินขุยไฟเอาไว้สำหรับเพาะพันธุ์ไม้ หน้าดินยังขายได้อีก กระสอบละ 10 บาท

“นาข้าวของพ่อครูไม่ต้องใช้ปุ๋ยคอกมากนัก ใช้เพียงดินขุยไฟโรยใส่ก็พอ เพราะเป็นปุ๋ยชั้นดี ไร่หนึ่งใส่ปุ๋ยขุยไฟสัก 80 กิโลกรัม จะได้ข้าวเพิ่ม เมล็ดงาม”

“ส่วนการเพาะไฟเลี้ยง เอาส่วนโคนต้น ไฟบงใหญ่ใช้ส่วนแขนง ความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร เพาะชำไว้ในถุงประมาณ 15 วัน รากจะงอกพร้อมปลูกได้

“กอหนึ่งๆ ตัดได้ประมาณ 100 แขนงขึ้นไป...”

“ยังหน่อไฟอีก ขายได้ก็โลละ 10 บาท

“ลำอ่อนผ่าจักทำเป็นดอกมัดข้าว ได้อีกลำละ 20 บาท

“ที่ตรงปลายไฟ ถ้ามีแขนงยื่นออกมาก็ตัดมาเพาะชำขยายพันธุ์ได้อีก...”

“ใช้ดินขุยไฟในการเพาะชำทั้งหมดไม่ต้องลงทุ่นอะไร ลงแต่แรงก็แรงของเด็กๆ ลูกๆ ผมทั้งนั้น

“ไฟตงใหญ่ ไฟจีน หรือไฟตงดำ ราคาขายลำละ 90 บาท ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ ไม้จิมฟัน ตะเกียบ ทำได้สารพัด

“ไม่ปลูกครั้งเดียว เป็นพืชคลุมหญ้า ไม่ต้องใส่ปุ๋ย ไม่ต้องดูแลมาก รอกเก็บผลผลิตอย่างเดียว หลังตัดขายแล้วต้องไม่ลุ่มไฟ มันจะย่อยสลายเป็นปุ๋ยอีก ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์

“หน่อก็มีรสชาติต่างกัน

“ลักษณะรูปร่างของไฟแต่ละชนิดแตกต่างกัน ต้องใช้ความสังเกต

“ไฟบงหิน แดกแขนง 90 องศา

“ไฟบงใหญ่ แดกแขนง 45 องศา

“ลำสีเหลืองของไฟขางไฟ ใช้ทำแคร่ ทำเฟอร์นิเจอร์ หน่อก็กินได้เหมือนกัน”

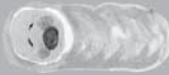
16

นวนลจันทรพลิกหน้ากระดาษสมุดบันทึกของพ่อครูไปอีกหน้า พบข้อความที่พ่อครูบันทึกถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ที่ไม่รู้ว่ามีความสำคัญต่อทุกชีวิต ที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาได้กลับไปกับแนวคิดในบทกลอน ที่พ่อครูมีนิสัยชอบขีดเขียน

มนุษย์เรามีได้ว่างเว้นจากการศึกษาเลย จากอดีตถึงปัจจุบัน จนบางคนมีผลงานปรากฏ บางคนก็ไม่มี เพียงแต่ได้ศึกษาค้นคว้าและใช้ชีวิตจนดับไป พระศาสดาของทุกศาสนาต่างพยายามคิดค้นหาวิธีการที่จะมาอบรมบ่มนิสัยให้แก่ศาสนิกชน จนกลายเป็นหลักธรรมและคำสั่งสอน

ช่างฝีมือก็หาหนทางประดิษฐ์คิดค้นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จนเข้าสู่ยุคสมัยที่เจริญด้วยเทคโนโลยี

ตลอดเวลาของเกษตรกร พวกเขา ก็หาทางพัฒนาอาชีพ ไม่มีหยุดยั้ง ไม่มีการหยุดเล่าเรียน จากการใช้ชีวิตจนอายุมากขึ้น สิ่งที่ได้รับจากผล “ประสบการณ์” ก็คือ “การเรียนรู้”

ตำราไม่สามารถเรียนรู้จบ จนเราพบกับความดับสลาย เรียนแต่เล็กจนโตชรากาย ก็ไม่วายจบสิ้นถวิลความ

“ความอดทนและขยันหมั่นเพียรชนิดหนักเอาเบาสู ไม่ย่อท้อต่อกิจการงานใดๆ เป็นคุณสมบัติของคนดี”

พ่อครูหยิบยกความวิริยะอุตสาหะขององค์พระศาสดามาเทียบเคียงให้เห็น

“...ไม่ว่าจะประกอบอาชีพหรือกิจการงานใดๆ ก็ตาม ความขยันจะส่งผลอันละเอียดอ่อนแก่ผู้ประกอบการนั้นๆ เช่น สมมติว่าท่านเป็นผู้สอนศาสนาด้วยความวิริยะอุตสาหะ เพื่อประกาศศาสนาของท่าน

ท่านก็ต้องผ่านอุปสรรค ต่อสู้กับความคิดและความเห็น กับลัทธิความเชื่อถือเก่าๆ ที่ผู้คนเขาเชื่อถือกันมา กว่าเขาจะหันมานิยมในลัทธิของท่านได้ ท่านต้องใช้ขันติความอดทนเป็นที่ตั้ง

ภายใต้ความอดทน ความเพียร ความลำบากต่างๆ นั้น จะทำให้ท่านได้รับความภูมิใจ ในความคิด สติปัญญา เกิดความสุขทางใจ...”

นวนลจันทรยังพบอีกว่า ข้อคิดเขียนของพ่อครูนั้น มีหลักการทางพุทธศาสนาที่บ่งชี้ให้เห็นลักษณะของการบำเพ็ญ “ความดี” ในเชิงเหตุผล

“...ในขณะที่แต่ละคนมีอยู่อยู่กับอนาคตของตนเอง ของครอบครัว ตลอดจนบุตรหลาน เป็นผลมาจากตัณหา ความทะนุ

อยากทั้งสิ้น อยากเป็นโน่นเป็นนี่ อยากร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐี
อยากมีโอกาส มีชื่อเสียง อยากประสบความสำเร็จในการทำงานของตนเอง
การทำงานทุกอย่าง อย่างนั้น เมื่อเราลงมือกระทำ ก็จะมีผลงานตามมา
เสมอ เช่น

“ خوانาถือจอบไปนา ก็ใช้จอบขุดดิน ชาวนา ก็จะเห็น
ร่องรอยของการขุดสลับ นั่นก็คือผลงานที่สามารถเห็นประจักษ์ได้

“นักเรียนเมื่อเริ่มเรียนหนังสือ ก็จะเริ่มเกิดประสบการณ์
หรือการเรียนรู้ทันที นั่นก็เป็นผลที่ได้รับ

“แม้แต่ใจของเราเอง เพียงเรามีความคิดที่ถูกต้องว่า
จะตั้งใจทำความดี ก็จะทำให้จิตใจเบิกบาน ร่าเริงแจ่มใสได้
นั่นก็ย่อมหมายถึงผล ซึ่งเป็นธรรมชาติ ที่ต้องตามทันเหตุเสมอ

“และคงไม่มีกรรมใดที่ตามไม่ทัน...”

ท้ายของแนวคิด พ่อครูได้บันทึกคำกลอนไว้เพื่อเตือนสติ โดย
ย้อนนึกถึงอดีตอันเป็นบทเรียนของตนเองเมื่อวัยหนุ่ม

เมื่อประมาณหลายปีที่ผ่านมาแล้ว	ไม่ตลาดแล้วความจนที่หนักหนา
โหมกระหน่ำข้าเพิ่มเติมกันมา	จนชีวาเกือบดับดับโลกไป
อายุวัยหนุ่มกุ่มใจแท้	จนแทบแยกคิดมาน้ำตาไหล
เรียนจบแล้วจากบ้านแสนห่างไกล	ในฝันใฝ่เพื่อหาประสบการณ์
เป็นลูกจ้างทำนากับชาวบ้าน	ทำอยู่นานหลายปีก็ไม่หวั่น
ไม่หลุดพ้นความจนมาแว้วพาน	แสนกันดารอดสูหุดหัวใจ

17

๖ ข้างถึงบ่ายในวันหยุด เด็กๆ จะได้ทำงานไปพร้อมๆ กับเรียนรู้
วิถีของดิน น้ำ แผลงไต่ดิน พืชคลุมดิน พืชชั้นล่าง ชั้นกลาง และพืชชั้นบน
เป็นวิธีวนเกษตรแบบผสมผสาน คือให้พืชเติบโตตามธรรมชาติ มีพันธุ์พืช
ที่หลากหลาย พร้อมให้ผลผลิตหมุนเวียนตลอดปี รวมทั้งมีการแบ่งสัดส่วน
ผืนดินเพื่อการเลี้ยงสัตว์อีกด้วย

พ่อครูเป็นคนขยันขันแข็ง มีน้ำใจโอบอ้อมอารีกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง

นวลจันทร์เห็นว่าพ่อครูยังเป็นผู้ศึกษาไปรู้อย่างจริงจัง โดย
พยายามถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นลงไปทีละก้าว ให้ได้ปฏิบัติ โดยเฉพาะ
เรื่องไผ่พันธุ์ต่างๆ ฝึกให้เด็กๆ เพาะพันธุ์ทั้งจากเมล็ด จากตา และการ
ตอนกิ่ง พร้อมยังเติมความรู้เชิงนิเวศ

“ต้นไผ่พอใหญ่ขึ้นก็เก็บป่า 3 ชั้น กลายเป็นป่าสมบูรณ์
ทำให้มีความร่มเย็น

“อุดมภูมิเย็นลง มีน้ำตลอดปี และเป็นการรักษาหน้าดิน”

เห็นได้ชัดเจกว่าป่า 3 ชั้นของพ่อครู อยู่ได้ด้วยกรังฟงพาศัยกัน ไม่พื้นล่างไม่ต้องการแสงมาก หรือไม้ก็เป็นไม้มีหัว ต่อมากก็เป็นพืชยืนต้น ที่มีความสูงระดับกลาง ต้องการแสงพอประมาณ

ทุกวันนี้ป่าและสวนไผ่สร้างรายได้ เป็นกอบเป็นกำ เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ เป็นที่ศึกษาดูงานของเกษตรกรจากหลายพื้นที่ ซึ่งนวลจันทร์ไม่อาจจดจำได้ทั้งหมด

“วิธีการปลูกสวนป่าของพ่อครูเริ่มจากการปลูกต้นไม้ จากนั้นอีก 4 - 5 ปี ต่อมา เมื่อสวนป่ามีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอด เพราะต้นไม้จะดูแลกันเอง”

เสมียน เด็กหนุ่มซึ่งพ่อครูให้ช่วยงานมาตั้งแต่เล็ก มักตอบคำถามให้ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนได้ทราบอยู่เสมอ

“การปลูกแบบนี้ไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่มาก ไม่จำเป็นต้องมีวิธีการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด แต่เกษตรกรต้องรู้จักนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพพื้นที่ของตน”

ทุกคำพูดของเสมียนเหมือนกับจะลอกเลียนแบบมาจากพ่อครู ด้วยความขยันขันแข็ง อดทน การสังเกต และเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการทดลองและเรียนรู้ ทำให้สวนไผ่พ่อครูและเด็ก ๆ ที่เป็นเสมือนลูกและลูกศิษย์ เรียนรู้เรื่องแหล่งอาหารชั้นดีและแหล่งรายได้ที่

เสมียน

เหล่าเด็ก ๆ จะได้รับ เป็นทั้งค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายส่วนตัวอื่นๆ ตามวัยของตน

อาณาบริเวณบ้านของพ่อครูมีเรือนอยู่สองหลัง หลังหนึ่งเป็นเรือนชั้นเดียวใช้เป็นที่พักส่วนตัวของครอบครัว ซึ่งนวลจันทร์และรุ่งลัดดา ลูกสาวคนโตเปิดเป็นร้านชาเล็กๆ และคลินิกพยาบาลของเธอไปด้วยในตัว

อีกหลังหนึ่งเป็นบ้านสองชั้นใต้ถุนโล่ง สำหรับเก็บเครื่องมือเกษตรและอุปกรณ์เพาะชำ ส่วนหนึ่งก็เป็นห้องน้ำ ชั้นบนเป็นห้องโถงโล่งใช้เป็นเรือนนอนของพ่อครูและเด็ก ๆ ที่พ่อครูรับอุปการะไว้

มีราวแขวนเสื้อผ้า รูปภาพ และกระดานดำแผ่นใหญ่ สำหรับบันทึกความจำและมักมีค่ากลอนสอนใจเตือนสติลูก ๆ ทุกคน เช่น ในวันนี้มีค่ากลอนเขียนไว้ว่า

*แต่ละงานประสานคนละที่ ผลรวมดีเจริญรุ่งมั่งมหา
ความสุขล้ำของเราชาวโลก ประสานมาประโยชน์สุขนรินทร์
เป็นมนุษย์ “สุดดี” ตรงนี้แหละ เหมือนช่างแกะสลักไม้ลายสลอน
ตกแต่งเต็มเสริมสร้างจิตรกร มีอาทรมีหน้าที่ดีประจำ*

ในบางครั้งพ่อครูก็เขียนไว้เป็นข้อความ เสมียน เด็กหนุ่มซึ่งพ่อครูเก็บมาเลี้ยงไว้ตั้งแต่วัยเก้าขวบมักจดจำและบันทึกคัดลอกไว้ทุกครั้งตามคำขอของพ่อครู

พอถึงวันใหม่ข้อเขียนก็จะเปลี่ยนไปอีก วันนี้พ่อครูเขียนไว้ว่า

*“คนเราทุกคนเกิดมาแล้ว ต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบ
แล้วแต่งงานแต่ละคน อาจเป็นเกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา ทำงาน*

รัฐวิสาหกิจ เป็นข้าราชการ เป็นครู-อาจารย์ เป็นทหาร ตำรวจ
รวมทั้งงานบริษัท ห้างร้าน องค์กรทุกหมู่เหล่า ประพุดตินเป็น
นักบวชนักพรต เป็นครูสอนศาสนา หรืองานอื่นๆ อีกมากมาย
งานที่ทำนั้นก็คือน้ำที่ ซึ่งมีขอบเขตจำกัด แต่งานทุกชนิดย่อม
ส่งผลให้เกิดการสร้างตนเอง สร้างครอบครัว สร้างชาติ และ
สร้างโลกในที่สุด” ■

18

นวลจันทร์ทราบดีว่า พ่อครูมิได้ดูแลอุปการะเด็กผู้ชายแต่
เพียงกลุ่มเดียว ยังมีเด็กผู้หญิงอีกหลายคนที่เข้ามารับการอบรมสั่งสอน
และช่วยงานพ่อครู

“ปฏิบัติเขาไม่ได้หรอก นวล”

พ่อครูเอ่ยในวันหนึ่ง

“บางที่พ่อก็พามาฝาก บางทีก็เป็นแม่ ที่สำคัญเป็นยาเป็นยารั้นแหละ
บอกว่าพ่อแม่มันทิ้งไป ช่วยสงเคราะห์ด้วยนะพ่อครู”

พ่อครูให้เด็กผู้ชายพักที่บ้านกับพ่อครู ส่วนเด็กผู้หญิงพ่อครูให้
กลับไปอยู่ที่บ้านของตัวเอง นอกจากช่วงเลิกเรียนหรือวันหยุด ถึงจะมา
ขลุกทำการบ้าน พูดคุย และมีกิจกรรมเพาะปลูกไม้กับเพื่อนๆ

การที่เด็กๆ ได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อครู เด็กๆ ต่างได้รับการถ่ายทอด
เรื่องการสร้างบุคลิกภาพ ฝึกฝนมารยาทตลอดจนการพูดจาไปพร้อมๆ กับ
ปลูกฝังความคิดเรื่องต้นไม้ และแนวคิดวนเกษตรจากพ่อครูอย่าง
สม่ำเสมอ

ที่สำคัญพ่อครูจะออกกฎกติกาเข้มว่า เด็กๆ ที่อยู่กับครูต้องทำการบ้านของตนเองให้เรียบร้อยเสียก่อนจึงจะเข้ามาช่วยงานและเรียนรู้เรื่องต้นไม้ในสวนไปกับพ่อครูได้

งานแต่ละอย่างพ่อครูจะแบ่งแยกให้ทำตามความเหมาะสมกับวัยและเพศ เช่น เพาะเมล็ดพันธุ์ลงในถุงดำวันละ 1 ชั่วโมง จากนั้นก็ฝึกตอนกิ่งไม้ หรือปลูกลงต้นไม้ ปลูกผัก

นอกจากเด็กๆ จะสนุกสานกับกิจกรรมการงานแล้ว ท้ายที่สุดเด็กจะได้รับคำตอบแทนไว้ใช้จ่ายเสมอ

เด็กๆ ในความอุปการะของพ่อครูได้ร่ำเรียนหนังสือ มีอาชีพการงานตามถนัด บางคนก็นำความคิดเรื่องวนเกษตรของพ่อครูไปใช้เป็นแนวทางทำมาหากินต่อไป มีจำนวนหนึ่งที่หวนกลับมาช่วยเหลือเด็กรุ่นน้องๆ เรื่องการศึกษานั้นพ่อครูเน้นย้ำเด็กๆ อยู่เสมอว่า

“เป็นพี่ต้องเรียนหนังสือ ญาติเรา น้องเราจะได้เรียนด้วยอย่างน้อยต้องเทียบเท่า หรือสูงกว่า เหมือนธรรมชาติป่า ต้นไม้เกิดทีหลังจะต้องพยายามยึดลำต้นให้สูงเพื่อรับแสง”

เด็กๆ ด้อยโอกาสที่
ได้รับการอุปการะจากพ่อครู
ล้วนได้รับการสั่งสอนอบรม
ทั้ง จริยธรรม คุณธรรม ให้
ปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม
พร้อมๆ กับการให้ความรู้
เรื่องป่า การปลูกลงไม่ว่า

- 74 -

ถ้าปลูกลงไม้ ก็จะมีอาหารไว้กิน เพราะป่าเป็นแหล่งอาหารอย่างดี ที่ไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย

วันนี้เป็นวันหยุด ดินเช้าขึ้นมา นวลจันทร์มองไปยังชั้นบนของเรือนพักพ่อครู เห็น “ประติพัทธ์” ชื่อใหม่ของ “เสมียน” ที่พ่อครูเปลี่ยนให้กำลังท่องกลอน เสียงดังลอดลงมาเข้าหูเธอ

ผลจากความอดทนและซื่อสัตย์ เห็นถนัดแก้ไขได้เหมาะสม
ทำความดีคนเห็นเทพนิมม ได้ชื่นชมผลหวังตั้งใจ

จกอบปรกรรมทำดี มีชื่อเสียงคนนับถือ
ธรรมมะที่ดีคือ สุจริตมีนักบุญอุตา
ทำดีได้ดีแน่ ทำชั่วแท้ชั่วถามหา
สวรรค์ในอุรา สุขหนักหนาเสวยกรรม

แม้เรือเล็กเรือใหญ่ก็ไม่เว้น เหมือนแจกเช่การงานที่คนขาม
ทะเลโหมคลื่นกระหน่ำทุกโมงยาม พันชดหน้าเข้าฝั่งนั่งถอนใจ

จากนั้นนวลจันทร์ยังได้ยินเสียงอ่านข้อคิดข้อเขียนของพ่อครูที่บันทึกไว้บนกระดานอีก ประติพัทธ์อ่านออกเสียงดังเช่นเคย

“งานทุกอย่างที่เราดำเนินการอยู่แล้ว ล้วนมีอุปสรรค
มีความละเอียดอยู่ในตัว ไม่มีการทำงานใดๆ ในโลกที่ไม่มี

- 75 -

อุปสรรค ทุกๆ งานจะต้องดำเนินการไปโดยใช้กลยุทธ์นานปีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบของงานทุกๆ งาน อาจจะทำให้ล่าช้า ไม่สะดวก ไม่ไว้วางใจ มีปัญหาหลากหลาย ผู้ทำงานเองจะต้องแก้ไข อาจจะใช้วิธีการ หรือเทคนิคสมัยใหม่ อาจใช้นโยบาย วิเคราะห์ หรือวิธีการอื่นๆ เข้ามาช่วย ด้วยปัญญาของผู้ประกอบการงานนั้นๆ

แต่การแก้ปัญหาแต่ละงานนั้น จะใช้ความคิด และวิธีการ อย่างเดียวกันไม่ได้ทั้งหมด

**จงพอใจต่อสู้กับอุปสรรคทั้งหมด ด้วยความวิริยะ
อุตสาหะ อย่าท้อถอย**

จงคิดเสมอว่าปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น เป็นกระบวนการของการทำงานด้วย เมื่อแก้ไขอุปสรรคลุล่วง
ไปด้วยดี ก็จะมีความสุขใจอย่างยิ่ง”

ตบท้ายด้วยคำกลอนเตือนสติ

พยายามทนลำบากตรากตรำแท้	แม้จะแย่งก็ยังไม่หวั่นไหว
เอาความเพียรอดทนตั้งต้นไป	จนกว่าไรชีวิตพิชิตจน
ตลอดมามีผลเสมอเหตุ	ที่สังเกตเห็นได้ไม่ฉงน
ทำความดีขยันหมั่นอดทน	ก็มีผลสวยงามตามกันมา
พาพี่น้องพ่อแม่พี่น้องแพศร้าว	ไม่อดข้าวอดน้ำลำบากหา

- 76 -

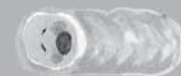
19

๖. ชาวนั้นพ่อครูออกเดินทางแต่เข้าไปยังศูนย์เพาะชำกล้าไม้และปลูกป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง “การปลูกป่าในระบบป่าไม้ - เกษตร” ที่จัดโดยศูนย์เพาะชำกล้าไม้จังหวัดอุดรธานี หลักสูตร “การเพาะชำกล้าไม้และการปลูกป่าแบบมืออาชีพ” ผู้ฟังเป็นประชาชนทั่วไป เกษตรกร และผู้นำท้องถิ่น

นวลจันทร์เห็นพ่อครูจัดทำโครงการการศึกษาต่อให้เด็กนักเรียน การฝึกงานด้านการเกษตร ปลูกชิง ช้าง ตะไคร้...ไว้เป็นโครงการส่งเสริมอาหารกลางวันแก่เด็ก

พ่อครูยังได้เขียนบทความลงในวารสารต่างๆ มีการจัดทำวารสาร “ไม่ล้มพันธ์” ว่าด้วยการปลูกไม้ ออกแจกจ่ายทั่วไป เพื่อเป็นการเผยแพร่แนวคิดวนเกษตรอย่างต่อเนื่อง

หนังสือ “สายปัญญา” เป็นข้อเขียนเชิงบันทึกอุดมการณ์ ที่พ่อครูมุ่งมั่นให้เป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต

“อันชีวิตเกิดมาแล้วมีร่างกาย มีวิญญาณ มีความไฝฝั่น มีความเพ้อฝัน มีจินตนาการ และมีความหวังอันสูงสุดอยู่ประจำทุกคน จะมากหรือน้อยแล้วแต่โอกาส เวลาและหน้าที่

ไม่ว่าจะเป็นการกระทำตามหน้าที่ หรือกระทำงานนอกเวลา ทุกครั้งจะมีผลมาตอบแทนเสมอ ถ้าได้ผลดี ก็ย่อมเกิดมาจากเหตุที่ดี เกิดจากความเพียรพยายามต่อสู้ดิ้นรนของมนุษย์ ในอันที่จะประกอบคุณงามความดี

และผลดีนั้นจะนำความสุข ความสงบร่มเย็น หยิบยื่นมาให้ แต่ถ้าการกระทำสิ่งใดก็ตาม เป็นความชั่วเลวร้าย เกิดความทุกข์กายทุกข์ใจ เดือดร้อน มนุษย์ไม่ควรนำมาปฏิบัติเลย”

ต่อท้ายด้วยบทกวีที่พ่อครูถนัด

จงอดทนวิริยะอุตสาหะ	อย่าลดละรีบเร่งขมั้นขมิ
อุปสรรคของงานมันย่อมมี	ขอคนดีเตือนสติมิคววน
จงยืนหยัดสู้ไปด้วยใจรัก	จะสมัครทำไปทุกแห่งหน
จะขยันขันแข็งแรงอดทน	ไม่อับจนปัญญาถ้าไม่ยอม

ทุกวันนี้ **นวลจันทร์** ต้องตื่นแต่เช้าตระเตรียมอาหารไว้ให้พ่อครู ตักบาตรทุกวัน

หลังจากนั้นพ่อครูก็เข้าสวนไผ่ มีพ่อหวนเป็นเพื่อนช่วยงานในสวนไผ่ ผู้คนต่างถิ่นแวะเวียนมาซื้อหน่อไผ่เกือบทุกวัน

ประติพัทธ์กับเพื่อน ๆ เป็นแรงงานช่วยขนจากสวนมาบ้านในวันหยุดเรียน

“อยากกินปลา กินผัก ก็เก็บหาเอาในนาในบ่อในสวนทั้งหมด ใช้พื้นที่ทำนา 30 ไร่เศษ นอกนั้นเป็นพื้นที่ป่าไผ่ผสมกับป่าธรรมชาติ ปลูกไผ่เพิ่มปีละ 200 กอ เก็บตาไผ่มาต่อกิ่งวันละนับร้อยถุง...”

“สำหรับสถานที่ราชการและองค์กรชุมชนต่างๆ แจกฟรีหมด ถ้าชายก็ถุงละ 25-30 บาท ลูกค้ำก็มี อดบ. หลายแห่งทั้งในอุดรหนองคาย นครพนม มุกดาหาร

“โรงเรียน วัดอีกหลายแห่ง ก็มาขอไผ่ไปปลูก”

ไผ่ที่ปลูกและเพาะชำปัจจุบันมีหลากหลายสายพันธุ์ ทั้งไผ่บงใหญ่ ไผ่หวาน ไผ่เลี้ยง ไผ่สีสุก ไผ่รวก ไผ่ไร่ ไผ่ซางโพ ไผ่ด้ามขวาน ไผ่บงหวาน ไผ่ตงปราจีนบุรี ไผ่ตงใหญ่ ไผ่ป่องห่าง เป็นต้น

นอกจากไผ่แล้วยังมี ผักหนาม บอนหวาน พันธุ์พืชป่า อาหารธรรมชาติ ชะอม ข่า กะชาย มันนก มันมือเสือ...ก็มีให้เห็นเต็มพื้นที่ รวมไปถึงฝั ง แมลง และสัตว์เลื้อยคลานประเภทต่างๆ 🍌

20

นวนจันทร์ได้รับฟังจากพ่อครู ถึงเรื่องราวเนื้อหาสาระที่พ่อครูบรรยายแต่ละครั้งที่ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร ตลอดจนถึงสิ่งที่ได้พบพาน

พ่อครูเล่าว่าได้พูดหลายเรื่อง เน้นความรู้ความเข้าใจเรื่องสวนไม่ การเพาะชำกล้าไม้ การบริหารจัดการผลผลิตไม้เป็นหลัก จากนั้นก็พูดถึงการทำไร่นาสวนผสม วิธีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ การทำปุ๋ยดินขุยไม้ เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ได้เสนอแนวคิดให้เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้

ปลูกป่าให้มีพื้นที่ 40% ของประเทศ ต้องส่งเสริมให้แต่ละครอบครัวปลูก 40% ในพื้นที่ของตัวเองเสียก่อน

เมื่อปลูกทุกครอบครัว 40% ก็เป็น 40% ของหมู่บ้าน หมู่บ้านทุกหมู่บ้าน 40% ก็จะเป็น 40% ของตำบล ทุกตำบลเป็น 40% ของอำเภอ ทั่วประเทศก็มีป่า 40%

ถ้ามีที่ดินขนาดไรสองไร่ ก็กำหนดให้มีต้นไม้กี่ต้น กำหนดให้ชัดเจน

หากผู้ฟังเป็นครูบาอาจารย์ พ่อครูมักจะเอาประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน รวมไปถึงฝากข้อคิดถึงบทบาทของครูและระบบการศึกษาเรียนรู้

“อยู่ที่โครงสร้างของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งไปมุ่งเน้นให้ครูทำผลงานที่จะเอาเงินประจำตำแหน่ง ครูจึงทิ้งเด็ก ไม่ห่วงเด็ก...”

“ถ้ากระทรวงศึกษาธิการผลิตครูลักษณะนี้ออกมา การศึกษาไทยไปไม่รอดแน่ ครูต้องมีสำนึกและจิตวิญญาณจริงๆ รัฐบาลควรปรับโครงสร้างเสียใหม่”

“การสอนทุกวันนี้ใช้สื่อทันสมัยเกินไป ในขณะที่ครูไม่มีความรู้ ด้านสื่อพอที่จะจัดการให้ความรู้แก่เด็กได้ เด็กต้องไปสืบค้นเอง ครั้นสืบค้นไปพบเจอสิ่งที่ไม่ดี ก็ถูกชักนำไปในทางที่ไม่ดี น่าจะเขียนแผนปฏิรูปการศึกษาออกมา บังชี้ให้ชัดเจน

“แต่เมื่อกระทรวงหรือโรงเรียนเปลี่ยนผู้บริหาร ไม่สานต่อโครงการทำงานที่เขียนเอาไว้ไม่สอดคล้องกัน ก็จะเป็นปัญหาตามมา” นวลจันทร์คิดถึงกระบวนการคิดและวิธีปฏิบัติของพ่อครู

“ทำอย่างนี้ก็ถูกใจอยู่ ในบางครั้งใจเธอก็อยากห้ามในบางเรื่อง แต่ว่าห้ามแล้วพ่อครูก็ยังไม่ฟัง เธอจำต้องเห็นดีด้วยไปโดยปริยาย

“ถึงอย่างไรเธอก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ลูกๆ ได้งานทำดี เป็นคนดีของสังคม

“เห็นเขาก็อึดใจด้วย เขาเชื่อเชิญมา ไปได้ก็ไป ไม่เคยเห็นพ่อครูบ่นสักที”

“รู้จักกันมาตั้งแต่เป็นหนุ่ม มาสนิทกันก็ตอนที่พิการ มาช่วย
อุปการะลูกสาวผมอีก พระคุณยิ่งใหญ่ต่อครอบครัว บ้านคนอื่นฯ แปลกใจ
กันว่า ทำไมพ่อครูถึงทำได้ ขนาดคนเป็นพ่อเป็นแม่ยังทำไม่ได้”

พ่อहनพูดกับนวลจันทร์ขณะที่หอบหิ้วแดงไทยลูกโตมาฝาก

สำหรับนวลจันทร์แล้ว เธอเป็นคู่ชีวิตที่ไม่เคยปริกาปนให้พ่อครู
หงุดหงิดใจเลย

“คิดแต่เพียงว่าเพื่อนอยากทำ ก็ทำไปตามใจเพื่อน ไม่เคยว่า หรือ
คัดค้าน”

เธอรู้ดีว่า แม้จะปฏิเสธ หรือแสดงอาการไม่เห็นด้วย พ่อครูก็คง
มิได้นำพา

เธอเคยขอร้องครั้งหนึ่งเมื่อหลายปีมาแล้ว ขณะที่ลูกๆ ต้องใช้
เงินมากเพราะเรียนชั้นสูงขึ้น

“เด็กที่อุปการะนั้น ถ้าเขาเรียนจบ ม.6 แล้วขอให้เลิกส่งเรียน
พ่อครูก็ไม่เลิก เมื่อบอกไม่ฟังแล้ว ก็แล้วไป...”

นวลจันทร์คิดว่าการที่เธอได้เป็นคุณแม่อีคน ที่โรงเรียนหลาย
แห่งมอบตำแหน่งนี้ให้ ก็น่าจะมาจากที่พ่อครูอุปการะเด็กๆ ด้อยโอกาส
เหล่านี้

ปฏิบัติพันธกิจหุงข้าวต้มแกงมาหลายปีติด

นวลจันทร์เห็นว่าพ่อครูมีอุดมการณ์ และเชื่อในเรื่องบาปบุญ
คุณโทษ เมื่อครั้งที่นวลจันทร์คัดค้าน พ่อครูก็พูดในเชิงปลอบใจว่า

“ขอให้เชื่อเรื่องการทำบุญ เชื่อว่าบุญมีจริง อย่าไปรอ
ทำตอนที่รวย ตื่นมาให้รีบทำบุญ การงานก็ให้ต่อสู้ทุกงาน ขยัน
ขันแข็ง จิตใจที่ดีต้องอยู่ที่ร่างกายแข็งแรง

อยากให้แม่ นวลดูในหลวงของเรา ที่ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประชาชน เสด็จไปเยี่ยมเยือนทุกที่
โดยไม่ทรงเหน็ดเหนื่อยแต่อย่างใด ทั้งๆ ที่พระองค์จะประทับ
ในรั้วในวังไม่เสด็จไปไหนมาไหนก็ได้” ❁

21

“สิ่งที่ต้องขายหลักแปลงแล้วละ!”

นวลจันทร์ได้ฟังคำปรารภเชิงปรึกษาหารือของพ่อครู เมื่อตอนต้นปี ทั้งๆ ที่อยู่ร่วมกันมาหลายปี เธอก็ยังไม่เคยได้ยินคำบ่น หรือคำพูดจาในลักษณะนี้มาก่อน จึงรู้สึกแปลกใจมาก

“เหลืออีกเพียงปีเดียว พี่ก็จะเกษียณแล้ว แต่ถ้าออกก่อนตามโครงการที่ทางราชการกำหนด

จะได้เงินอีก 20 เดือนเพิ่มขึ้นมา ได้เงิน กบข. สองแสน เบ็ดเสร็จแล้วจะได้ถึงสี่แสน

“พี่จะนำมาพัฒนานวนเกษตร ชุดสระเลี้ยงปลาเพิ่ม

“อีกส่วนหนึ่งจะเก็บไว้ช่วยเด็กๆ ซึ่งเรียนสูงขึ้น และใช้เงินมากขึ้น

“พอดี เจ้าโก้ คิษย์คนหนึ่ง ที่เคยอุปการะเลี้ยงดูพร้อมทั้งครอบครัว เขาไปทำงานที่อิสราเอล เขาอยากซื้อที่นาให้แม่และน้องทำเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อซึ่งสูงอายุแล้ว

“พี่จะขายเขาไปสัก 26 ไร่ในส่วนที่เป็นนา แต่เงินเขาจะผ่อนให้

เขาจะได้มีที่ดินทำกิน

“พี่ก็เห็นว่าเด็กเขามีความกตัญญู จึงขอมาปรึกษาคุณนวลก่อนจะตอบตกลง”

นวลจันทร์เห็นว่าเป็นเรื่องดี เพราะพ่อครูก็คงทำอะไรไม่ไหวแล้ว ผืนนาที่เหลืออีกสิบกว่าไร่ก็ให้ญาติพี่น้องของเด็กๆ ทำ แบ่งผลผลิตครึ่งหนึ่งก็น่าจะได้ข้าวกินชนปี

ลูกศิษย์ที่พ่อครูเคยอุปการะเลี้ยงดู ทั้งที่เธอเองก็ช่วยนึ่งข้าวให้กินวันละสี่ห้าหมอนั้นนั้น นวลจันทร์จำชื่อไม่ได้ทั้งหมดว่ามีใครบ้าง และใครไปทำงานอะไรอยู่ที่ไหน

บางคนแวะเวียนมาหาและบอกเล่าเก้าสิบให้ฟังว่า ทำงานอะไรอยู่ที่ไหน เธอจำได้บ้างไม่ได้บ้าง

มี สุรวุธ บุตรธนู ทำงานที่อำเภอผาขาว รั้วชัย เจียรระวาปี ทำงานไปรษณีย์ คนนี้มาบ่อย เพราะอยู่ใกล้กัน ภาณุวิทย์ แสงรี เป็นตำรวจ อยู่หนองแสง มียศเป็นตบตำรวจ ครูณรงค์พันธ์ กาละพันธ์ สอนอยู่โรงเรียนคริสเตียนในอุดร...

ช่วงเดือนเมษายนมักมารวมกันหลายคน บางคนก็โทรศัพท์มาคุยถามสารทุกข์สุกดิบ บางคนพาครอบครัวลูกเต๋ามาด้วย ชื่อของมาฝาก นวลจันทร์พลิกบันทึกหน้าสุดท้ายพบคำกลอนที่พ่อครูเขียนไว้ว่า

ฝนจะตกแดดจะออกต้องฝึกฝน

ฝนทิววันจนชีวาจะปลดปลง

ไม่หวาดหวั่นพริ้วพริ้วประสพ

ไม่ย่อท้อใช้ความเพียรที่เคยมี

จะอดทนฝนทั้งแห่งระหง

คงได้เข็มแหลมคมจนใช้ดี

ไม่สยบก็จะพบซึ่งศักดิ์ศรี

จะได้มีสมหวังดังตั้งใจ

“น้ำ”

ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหน หรือในสถานการณ์
อย่างไร ความเป็นน้ำก็มิได้เสียไป

หากบุคคลได้รู้หลักแห่งความกลมกลืนกันดูจนแล้ว
ก็ควรพัฒนาตนให้รู้จักปรับชีวิตของตนให้เข้าได้กับสภาพ
แวดล้อมต่างๆ โดยไม่สูญเสียคุณสมบัติและอุดมคติแห่งตน บุคคล
ผู้นั้นก็จะประสบแต่สันติสุข อยู่ไหนก็อยู่ได้

หากรู้จักเสียสละและรู้จักการให้ที่บริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังผล
ตอบแทน

มีอะไรมาก่อนแล้วจะเป็นทุกข์ ต้องไม่สร้างความคิดเนื้อร้อนใจ
ให้กับผู้อื่น

ความบริสุทธิ์แห่งจิตใจ ความอ่อนน้อมถ่อมตน
ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ความมีใจเมตตากรุณา ความรอบรู้
ความสามารถบังคับจิตใจตนเองได้ การทำจิตใจให้สงบ มีสมาธิ
บุคคลก็จะประสบพบกับความสุขอันแท้จริงในชีวิตได้”

เป็นแนวคิดเชิงอุดมการณ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอ
ปลายของ พ่อครูสุทธิพันธ์ ชูคันหอม หรือ “พ่อครูหนูเงิน”

พ่อครูยังคงยึดมั่นใน “กลวิธีแกทุกข์ สร้างสุข” ของ พ.อ.ปิ่น
มุกกันต์ซึ่งได้นำเสนอไว้เมื่อเกือบสามทศวรรษมาแล้วว่า **มนุษย์ควรมี
วิธีสร้างสุขให้แก่ตน 5 ชั้น** คือ

รักษาอิสรภาพของชีวิตไว้ให้ได้

เจริญคุณธรรมให้เกิดมีในดวงจิต

พอใจในการกระทำทุกขณะ

ปรับชีวิตให้เข้ากับความจริงของธรรมชาติได้
คิดอย่างสร้างสรรค์ ปรุ้งแต่งจิตในทางที่ดี
ย่อมจะบังเกิดความสุขขึ้นได้ เพราะรู้เท่าทันความจริงของ
โลกและชีวิต

พ่อครูยึดมั่นในการกระทำความดี เสียสละความสุขของตนและ
สมาชิกในครอบครัวลงในบางส่วน แต่มาช่วยสร้างเสริมโอกาสให้กับหน่อ
อ่อนในสังคม ที่ด้อยโอกาส หากไม่ยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขแล้วจะรอใคร

พ่อครูบันทึกไว้บนหน้ากระดาษว่า

“การกระทำของ ‘คนดี’ นั้น ย่อมมีจุดหมายปลายทางชัดเจน
เริ่มจาก มีความคิดที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เรียกว่า **สัมมาทิฐิ**
มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใดๆ

มีความคิดความเห็นที่จะทำจิตของตน ให้เป็นอิสระจากกองกิเลส
ทั้งหลายทั้งปวง เรียกว่ามี **สัมมาสังกัปปะ** ไม่ปล่อยให้เพลินเพลินลุ่มหลง
ไปกับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ไม่ผูกใจเจ็บอาฆาตพยาบาท ตลอดทั้ง
ไม่เอารัตเอาเปรียบ หรือเบียดเบียนผู้อื่น

ไม่ใช่วาทา คำทอหยาบคาย นินทาว่าร้าย ยุแหย่ให้เกิดความ
เกลียดชังแตกแยก หรือพูดจาไร้สาระ พูดจริง ไม่กลิ้งกลอกโกหก ทั้งยังมี
วาทาที่สุภาพอ่อนโยน มี **สัมมาวาจา** ทำให้ผู้ที่สนทนาด้วยเกิดความยินดี
อยากร่วมมือร่วมใจกันเพื่อทำความดี

หลีกเลี่ยงการกระทำที่ชั่วทั้งปวง เรียกว่ามี **สัมมากัมมันตะ**

ดำรงชีพของตนด้วยความสุจริต และมีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อ
ความสุขของส่วนรวมเรียกว่า **สัมมาอาชีวะ**

เป็นผู้ที่มีความพากเพียรอดทน และมั่นคงในการทำความดี อีกทั้งเพิ่มพูนและรักษาคุณความดีตลอดไป เรียกว่า สัมมากายามะ

เป็นผู้ที่ตัวอยู่เสมอว่าขณะนั้นตนเองกำลังทำอะไร และจะทำอะไรต่อไป ไม่ปล่อยตัวปล่อยใจให้เลื่อนลอยไร้สติ เรียกว่ามี สัมมาสติ

เป็นผู้ที่ฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีสมาธิ ไม่หวั่นไหวง่าย แม้มีเหตุการณ์ใดมากกระทบสัมผัส ก็รักษาความสงบปกติของจิตไว้ได้ เรียกว่ามี สัมมาสมาธิ”

แม้แนวคิดปรัชญาของท่านพุทธทาสภิกขุที่ได้นิยาม “ความสุข” ไว้เช่นไรพ่อครูสุทธิพันธ์ ก็ไม่ลืมที่จะนำมาเตือนสติไว้ในวันทักเช่นกัน

“ภาวะปราศจากทุกข์ ปราศจากปัญหา และมีความปลอดภัย บุคคลใดก็ตามทำตนให้ถึงภาวะที่ปราศจากทุกข์ ใช้ชีวิตอย่างไม่มีปัญหา และอยู่อย่างมีความสุขปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินได้ บุคคลนั้นก็จะเข้าถึงภาวะที่เรียกว่าความสุข

สุขภาพ สุขใจ เป็นความสุขสงบ เบิกบานทางด้านจิตใจของบุคคล มีภาวะจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ ชื่นบาน ไม่ยึดติด มั่นคง แจ่มใส โดยอาศัยการเจริญสมาธิ ภาวนา และสร้างคุณธรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล”

อีกทั้งหลักคิดของ ขงจื้อ อันเป็นหลักปฏิบัติที่ง่ายกว่า เพื่อพัฒนาสังคมให้เข้าถึงความสุข พ่อครูก็มีได้ละเว้น ได้หยิบยกมาเตือนสติตนเอง ลูกศิษย์ และสมาชิกในครัวเรือนว่า

“จงปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนกับท่านปรารถนาให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อท่าน”

“จงอย่าปฏิบัติต่อผู้อื่นในสิ่งที่ท่านไม่ปรารถนาให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อท่าน”

บนกระดานดำแผ่นใหญ่ ที่ติดไว้ข้างฝาเรือน ก็มีถ้อยคำเตือนสติเด็กๆ ที่พ่อครูอุปการะเลี้ยงดูต่างจดจำได้แม่นยำและขึ้นใจ

ต้องมีความขยันขันแข็งในการทำงานอย่างจริงจัง

(อุฎฐานสัมปทา)

รู้จักใช้ปัญญาคิดหาวิธีการที่เหมาะสมแก่กาลและเทศะ

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งาน รู้วิธีการคิด

ต้องรู้จักประหยัดอดออมทรัพย์อย่างจริงจัง

(อารักขสัมปทา)

คบหาคนดีมีความรู้เป็นเพื่อน (กัลยาณมิตรดา)

และต้องรู้จักใช้ชีวิตพอเหมาะพอดี (สมชีวิตา)

พ่อครูฉบับนี้ทักด้วยคำกลอนว่า

เห็อกะระซิบเต็มใบหน้าพารันต

ระรวยลมหายใจหทัยโรย

หายใจหดหอบแห้งยามทิวโหย

ต้องโอดโอยอดกลั้นข้านเพียร